

Petar Hektorović:

Ribanje i ribarsko
prigovaranje

SADRŽAJ

Parvi dan	3
Drugi dan.....	19
Treti dan.....	40
Poslanica Mikši Pelegrinoviću.....	63
Karta Hektorovićevog putovanja	68
RJEČNIK.....	69

Gospodinu Hijeronimu Bartučeviću¹,
vitezu počtovanomu, vlastelinu hvarskomu,
Petre Hektorović
ova ribarska prigovaran'ja za milošću i za
razgovor šalje.

¹ *Hjeronim Bartučević* - Jeronim Bartučević, lat. Hieronymus Bertucius, književnik, učenjak, učitelj gramatike u gradu Hvaru. Žena mu je bila Jerkica Barbić, a Barbići su bili u rodu s Hektorovićima. Pribojević zove Jeronima *Atticus*, što znači: slavan govornik.

Parvi dan

Viteže naredni Bartučeviću moj,
Svim ljupki i medni kî znaju razum tvoj,
Koji nas svih brani u potrebe naše
I brez cvarni hrani kako zlate čaše,¹
Koji nas svih kruni po mnoga zlamen'ja²
Kojim smo pripuni svakoga počten'ja.
Najdoh čteć³ lipu stvar gdi mudri govore:
Brez izmine ništar dugo stat ne more
I mnoga trujan'ja koja su opora
Da budu skončan'ja ljudem do umora,³
I da je stvar prudna tko će vred ne sahnut,
Uzmaknuvši trudna težan'ja, oddahnut,
Kâ škodu donose kipu⁴ i živin'ju
I kriposti kose svisti i umin'ju.
I zato još pišu: za trudom daj pokoj
Tko neće na prišu skratiti život svoj.
Odlučih toga rad minutih ovih dan,
Pušćavši sve nazad, kudgodi pojti van,
Zide ostavivši, meštre i težake,
Brašno⁵ pripravivši i potrebe svake.
Videć se zapleten u stvari primile
I čudno umeten povoljno brez sile⁶
Kih nisam nigdar sit ni u san ni bdeći,
Mirniji moguć bit, manje se trudeći
Na Tvardalju⁷ momu koji me posvoji,
Kî, pravim⁸ svakomu, čudno me opoji,
Kim buduć savezan, kad njega napravljam,
I grad i grajski stan velekrat ostavljam,⁹
I sve prijatelje (toli je on jaki),
Š njimi roditelje i razgovor svaki.
Bud da kî ga vide, toli jim drag bude,
Kad u njem poside, tomu se ne čude,

¹ koji nas svih kruni po mnoga zlamenja - koji nas natkriljuje mnogim krjepostima

² čteć - čitajući

³ I mnoga... do umora - I mnogi poslovi koji su naporni / Ljude nasmrtno iscrpljuju

⁴ kipu - tijelu

⁵ brašno - hrana

⁶ umeten povoljno brez sile - zauzet po svojoj volji, bez prisile

⁷ Na mjestu koje se otprije zvalo Tvardalj gradio je pjesnik veliku zgradu istoga imena. Pjesnik ga je gradio više od 20 godina. Prvi se put spominje Tvardalj s perivojem u poslanici koju ja Vetranović pisao Hektoroviću 1539, a u oporuci od 1559-1560. Hektorović određuje što i kako treba još dograđivati.

⁸ pravim - govorim

⁹ Tvardalj je onda bio izvan grada, a Hektorović je stanovao u gradu. Jedna kuća s grbom Hektorovića nalazi se na trgu pred glavnom crkvom. Ali je Hektorović imao kuću i u gradu Hvaru.

Negli budu pravit: nî u tom grihote,
Svaka taj¹ ostavit rad ove lipote,
U kom svaki trud moj toliko me slaja
Da mi sarcu pokoj to veći poraja².
A sve ča se čini na božju jest slavu,
Na pomoć općini³, meni na zabavu,
Na utihu mojih koji će za mnom bit,
Jer je pravo svojih pomagat i ljubit.
Li ne hteć u meni skratit mudrih svita⁴
Koji su hvaljeni po svit mnoga lita,
Premda se slab čuju⁵, odlučih za tri dni
Da kudgod putuju, neka me doma nî.
Ter za spunit želju najдох dva ribara
(Istinu ti velju) najbolja od Hvara,
Paskoja jednoga, dobra muža i prava,
Nikolu drugoga, mlada i gizdava.
Jedan se Debelja, drugi Zet naziva,
Kim je plav postelja kad litnji lov biva,⁶
I uho blazina, a kad je žešći znoj,
Pitje dobra vina sarcu mir i pokoj.
Činih da plav sprave i arbor i jidro
I vesla da stave i timun i sidro⁷,
I mriže tankoga tega kê padaju
Der do dna⁸ morskoga i putom plivaju,
I na to ubranu travu gorske paše
Ličminom vezanu da se ribe straše,
Kopitnjak⁹ i osti i luča zametaj¹⁰
S kim će ribe bosti večer vozeć uz kraj.
Još Paskoj dovede sina za potrebe
Koji š njim prisede da buca na ribe¹¹.
Svi ulizši u plav veselo pri Ploči¹²,
Maknuv se kako lav Nikola van skoči.
Plesnuv se reče: nut! Već slova ne reče,

¹ *svaka taj* - sve to, tj. grad, prijatelje itd.

² *poraja* - stvara, rađa

³ *općini* - zajednici

⁴ *Li ... svita* - Ali ne htjeduć u sebi se odreći savjeta mudraca (koji savjetuju odmor poslije rada)

⁵ *čuju* - zastarjeli oblik prezenta 1. l. jednine od glagola *čuti* (osjećati)

⁶ Ljeti se lovi riba (srdele) velikim mrežama za vrijeme mraka.

⁷ *Sidro* - tako se zove sidro sa tri ili četiri kraka (grč. sideros = željezo), a drugo je *ankora* sa dva kraka.

⁸ *Der do dna* - Mreža pada prema dnu zbog olova na svojem donjem rubu, a pluto je, nanizano na gornjem rubu, vuče prema morskoj površini, dok se mreža ne napne.

⁹ *kopitnjak* - duga motka s kliještima za vađenje *kopita*, neke vrste kamenica

¹⁰ *luča zametaj* - naramak luča, tj. smolaste cijepane borovine za svijetljenje

¹¹ *Koji š njim prisede da buca na ribe* - koji sjede uz njega da *buca* na ribe (v. rječnik)

¹² *Ploča* - mjesto na obali, kraj današnje ribarnice u Starom gradu, gdje su se ukrkali

Svivši dolami¹ skut ter domom poteče,
Kako tko ne spravi pinez punu zdilu,
Al ne zna gdi stavi dragu rič i milu.²
Nitkor nâs ne mnjaše³ da je još u kući,
Kad se jur vraćашe veselo tekući
Noseć skrabijicu i š njom pobuk⁴ novi
I staru mrižicu kom ježine⁵ lovi,
Zatim tanke soli kâ se kupi liti,
Kû trate⁶ na stoli ljudi plemeniti.
Paskoj mu reče: poj, kanjčenicu još daj.
Rih⁷ ja: dosti je toj, veće tud ne postaj.
Taj čas se diliše⁸, tako se brodeći
Junački upriše, put Kabla⁹ vozeći.
Došad u Zavalu¹⁰ parvi lov počaše.
Gdi velu ni malu ribu ne ujaše,
Jer mrižu zadiše u parvo metan'je¹¹
Kom se utruđiše potezat zaman'je¹².
Zatim popadoše kolač od kamika¹³,
Mrižu provargoše, spustiv ga dolika
Kojim (nuti čuda) taj čas ju oddiše
I sebe od truda barzo slobodiše.
Pojdoše naprida, opet ju spuščajuc
Kud je ribam črida¹⁴, pobukom bucajuć.
Toj jutro ne htiše kopitnjak ni osti,
Mrižom bo loviše tuj ribe zadosti,
Obilno sasvima ča ne bih ja mnio
Da nisam očima mojimi vidio.

¹ *Dolama* - Prema slikama radnika onoga vremena, imali su naši ribari duge dolame, zahvaćene pojasom, a na nogama oširoke, kratke hlače, podvezane pod koljenom. Na glavi se obično nosila mekana, pletena, kapa, slična fesu.

² *Kako tko ne spravi pinez punu zdilu, Al ne zna gdi stavi dragu rič i milu* - kao netko tko prije izlaska iz kuće nije spremio pod ključ punu zdjelu novaca, ili ne zna gdje je stavio nečije drago pismo

³ *ne mnjaše* - ne sumnjaše

⁴ *pobuk* - sprava za *bucanje* (v. rječnik)

⁵ *ježina* - ženka morskoga ježa (*Paracentrotus lividus*). Lovi se obično tako da se krpa stare mreže zakvači na osti, pa se tom mrežicom ježina obavije i digne s morskoga dna. Ježine se zatim razbijaju, da im se izvadi ikra, koja se jede kao poslastica.

⁶ *trate* - troše

⁷ *rih* - rekoh

⁸ *diliše* - otisnuše

⁹ *Kabal* je rt na otvoru Starigradskog zaliva, a prostire se u obliku poluotoka od Zavale na zapad

¹⁰ *Zavala* - uvala u Starigradskom zalivu, prva do koje su doplovili

¹¹ *jer mrižu zadiše u prvo metan'je* - mreža je zadjela, tj. zapela pri prvom bacanju

¹² *zaman'je* - zaman, uzalud

¹³ *kolač od kamika* - prsten od kamena. Takav je kameni kolač služio kod ribanja mrežom; danas se upotrebljava prsten od željeza. Kad mreža *zadije*, onda se ona *provrgne*, tj. provuče kroz taj prsten i pušta se da prsten padne na dno, gdje je mreža zapela. Time sa mreža *oddila*, tj. otkvačila.

¹⁴ *kud je ribam črida* - gdje je jato riba

Jošće nakon toga jednoć ju metaše
Varh Kabla samoga gdi ino ne ujaše
Negli uhitiše zubaca za sriću
Ki priličan biše k jednomu teliću,
Koga ne izpletoše kako ribe ine¹
Negli ga ojdoše² da tako počine.
Vide mi ga tada zgledat biše milo
Gdi je kako klada od pedlja mu rilo³.
Vidit ga lipota, čudih se uistinu,
Kako mriža umota toliku težinu.
Vitar se podvizat tad poče odzdola⁴,
Val vala dostizat: i reče Nikola:

NIKOLA

Pasko, neće nam dat smorac već loviti,
A vrime je ručat⁵, ča je meni mniti.
Nu jidro napravi⁶, argutlu izmi van,
I sve ino spravi, hodmo na drugu stran.

Pojdosmo jidreći od bada onoga⁷
Po moru puzeći put kraja drugoga.

PASKOJ

Neka skratimo put, reče Paskoj, hodi
Kad je vitar u skut⁸, recimo štogodi;
Štogodi najdimo, ne mučimo danas,
Čim obeselimo gospodara i nas.

NIKOLA

Ja sam vasda spravan njega veseliti
I njemu pripravan vas život služiti.
Nudire počni ti ki si razumniji
Umin'jem i liti⁹ od mene stariji.

¹ *izpletoše kako ribe ine* - manju ribu, zakačenu ili zapletenu u mreži, treba iskačiti ili isplesti

² *ojdoše* - ostaviše (u mreži)

³ *rilo* - gubica

⁴ *odzdola* - sa sjeverozapada; našem je pomorcu "dolje" ona strana svijeta, gdje sunce zapada, a "gore" ona gdje se sunce diže

⁵ *ručat* - doručkovati; "ručak" je prvi obrok, oko 9 sati

⁶ *jidro napravi* - postavi jedro

⁷ *od bada onoga* - do onoga rta (tj. Kabla)

⁸ *kad je vitar u skut* - kad je vjetar u jedru

⁹ *umin'jem i liti* - umijećem i godinama

PASKOJ

Mož' li se domislit, povij mi, jeda znaš,
Da¹ pri htij razmislit neg mi odgovor daš.
Nigdi se tužio vele biše jedan
Da je čudnu imio nesriću na svoj stan,
Bogatac budući, pun svega iman'ja
Da u svojoj kući dopade skončan'ja,
Jer ga obstupili zlohotnici bihu,
Oružjem strašili kô s sobom imihu
I da mu ujde van² hiža kroz prozore,
On osta savezan, jer ujti ne more.
Što ti se sad vidi, može li biti toj
Istina, besidi, ali je laž ovoj?

NIKOLA

Ako ti ja budu povidit toj što je,
Ča ćeš da dobuđu³, moj družo Paskoje?

PASKOJ

Pehar muškabila znaj da ćeš dobiti
Sladka i sazrila kim ti ću služiti.
S voljom dim ovoga kî nas njim uzčtuje⁴
Kî će bit, vim⁵, s toga vesel da te čuje.

Ja rekoh: ne jedan, da još mu dva daruj,
Ako ti po vas dan izreče pritač tuj⁶.

NIKOLA

O tome dobitju ja ću se minuti⁷
I o tome pitju, da sliš' ako ć' čuti.
Znaš ko je bogatac pun blaga zadosti?
Oni ozubatac komu tî ne prosti⁸.
Ako ć' znat je li toj ča ti ja kazuju,
Pošad mu lustre zbroj kê srebro minuju.⁹
Ribam da je more dom, toj mož' viditi,
Na suhu ne more nijedna živiti.

¹ da - ali

² ujde van - iziđe van

³ dobuđu - dobijem, zastarjeli oblik prezenta

⁴ S voljom dim ovoga kî nas njim uzčtuje - govorim s privolom gospodara koji nas njim časti

⁵ vim - znam

⁶ izreče pritač tuj - rastumači tu zagonetku

⁷ minuti - nije jasno da li glagol minuti znači *misлити* ili *proći*

⁸ komu tî ne prosti - kojega nisi poštedio

⁹ Pošad mu lustre zbroj kê srebro minuju - pošavši mu ljsuske zbroj, koje srebro nadilaze

Ribam zlohotnici ki jih obstupaju
Jesu svi slovnici koji jih hitaju.
S koga riba gine oružje jest onoj:
Pritnji i travine i pobuci tokoj.
Od prozori bud znan: oka su u mriži
Kû kad iztegnu van kroz nje more biži.

Kada ja poslušah tej stvari, u taj čas
Začudivši se, stah nemalo smućen vas.
I rekoh: bratjo mâ, svaki vas ufan stoj¹
Da vam sam sasvima obezan² čuvši toj.
Odkle dojdoh na svit i po njem putuju,
Od sedamdeset lit daleč se ne čuju,³
Kâ mi starost daše i ne znam odkuda
Prid mnom ne gataše nigdar se taj čuda.
Gatku izrečenu ja bolje na svit saj⁴
Ni liplje odrišenu ne slišah neg je taj.

Zatim dojidrismo s argutlom u ruku
Kako sami htismo u najliplju luku,⁵
Gđino je baščina kû sade i riju
Otca tere sina, vitezi obiju.⁶
Došad, ugledasmo nepoznane gosti,
Na plav jim poslasmô svakih rib zadosti.
Ki viditi bihu razumna govora,
Naredno idihu s pokrovom odzgora⁷.
Oni zahvališe cić dara lovnoga,
Ter se prem diliše put Grada Novoga⁸.
I vaše težake lova nadilismo
I š njimi junake⁹ keto tu vidismo.
Rih ja: druzi mili, nač hitasmo ribe
Ča smo pozabili svi naše potrebe?
Vrime je blagovat; ča se oblinismo?
Hodmo se počtovat¹⁰, kakono želismo.

¹ *svaki vas ufan stoj* - neka svaki od vas bude uvjeren

² *obezan* - zahvalan

³ *Od sedamdeset lit daleč se ne čuju* - ne osjećam se daleko od sedamdeset ljeta (imao je tada 68)

⁴ *na svit saj* - na ovome svijetu

⁵ Ta "najljepša luka", kojoj Hektorović, pišući Bartučeviću, nije trebao kazati ime, može biti samo uvala Lučičće. U njoj se nalazi kuća iz 16. stoljeća koja je, jamačno, pripadala Bartučeviću.

⁶ *Otca tere sina, vitezi obiju* - otac i sin, obojica vitezovi (Bartučević i njegov sin Hortensij)

⁷ *s pokrovom odzgora* - njihov je brod imao platneni pokrov za sunce

⁸ *Novi Grad* - danas grad Hvar (zvao se Novi Grad, nasuprot Starom Gradu)

⁹ *junake* - momke, slugе; junak se u tom značenju i danas upotrebljava na našim otocima

¹⁰ *počtovat* - počastiti

Taj čas potekoše ter oganj snitiše,
Variše i pekoše kako sami htiše.
Tuj se pokripismo na volju brez priše¹
I pismo i jismo koliko kî htiše,
Na onu tarpezu kamenu kâ stoji
Gdino se vitezu takovu pristoji.
O kolke kon vode i sâda² postavi,
Toj svim kî dohode i sebi pripravi.
Pod sincom³ pri kući svi se veseleći,
Oni potičući⁴, a ja sam sideći.
Paskoj nas ponudi, jer šćediti neće,
Reče: dobri ljudi, biste li što veće?
Hoćete l' od mene oni prisnac veli,
Al turtu kû žene peku na padeli,
Al da vam jajnik tuj prinesem, recite!
Nu se svaki počtuj ter se veselite.

Vazmi svaki vaju⁵, rih; barže⁶ ribari
Mišati ne haju s ribom marsne stvari?
Meni je ovoj dosti po nauku momu⁷.
Nitkor vâs ne prosti tomu ni ovomu⁸.
Sve je toj pečeno ne da se povrati,
I na plav sneseno, ner da se potradi⁹.

Videć da neću ja, ni oni ne htiše
Neg da za drugovja hrane odlučiše¹⁰
Nikola misleć sta; hoće l' reć al neće
Kakono nevista kâ želi odveće,
A reć se ujima neg tretom pitana
Da muža vazima, li s pomnjom iskana.¹¹
Nikôko mučavši sam sebe izmori,
A pak se ustavši istom progovori:

¹ *na volju brez priše* - po volji bez žurbe

² *sâd* - vinograd, osobito mladi. Klaić upozorava da se ta imenica, sudeći po Hektoroviću, upotrebljavala u sva tri roda: *sad, sada, sado*.

³ *pod sincom* - pod sjenilom, u hladovini

⁴ *potičući* - trčeći

⁵ *svaki vaju* - svaki od vas

⁶ *barže* - možda, zar

⁷ *po nauku momu* - po mojoj navici

⁸ *Nitkor vâs ne prosti tomu ni ovomu* - neka nitko od vas ne poštedi ni to ni ovo (jelo)

⁹ *ner da se potradi* - nego da se potroši

¹⁰ *Neg da za drugovja hrane odlučiše* - nego odlučiše pohraniti za drugi put

¹¹ *Kakono nevista...* - poput nevjeste koja previše želi, a usteže se reći dok je treći put ne pitaju, da uzima muža kojega jako želi

NIKOLA

Svaki vâs me zabi¹, zašto mi ne daste?
Nu, recte, kamo bi ča mi obećaste?
Gdi mi je dobitje kô s trudom misleći
Najdoh, ali pitje kô dobih jidreći?

Rih: Pasko, poteci, tri² daj, kako rismo,
Već riči ne reci, nehote zgrišismo.
Iz manjega suda počni mu točiti,
Veći hrani onuda³ kud ćemo hoditi.

NIKOLA

Dosti mi će jedan, neka znate, biti
Nisam toli žedan da ću tri popiti.
A svakomu vaju kad jih natočite
Po jedan pridaju, isto mi zgodite.
Učinmo zdravicu ovde mi na staru,
Recmo počasnicu oba gospodaru,
Za njim ćeš ti meni, ja tebi, ćačko⁴ moj,
Došad⁵ se ne kreni dokle se spuni toj.

Tad Paskoj barzo je sam na plav potekal
Govoreć: dobro je, budi što si rekal.
Barzo ti poteče, a barže se vrati,
Sve se zbudi, reče, i dug da se plati.

PASKOJ

Naš gospodin poljem jizdi,
Jizda da mu je,

NIKOLA

Na glavi mu svilan klobuk,
Sinca da mu je,
U ruci mu zlatne knjige,
Družba da mu je,
Prid njim sluga pisan poje,
Na čast da mu je.

¹ *svaki vâs me zabi* - svi ste me zaboravili

² *tri* - tri pehara muškata

³ *hrani onuda* - čuvaj za onaj put, za onuda

⁴ *ćačko* - otac, kao počasni naslov starijemu drugu.

⁵ *došad* - došavši (pošto dodeš s vinom)

PASKOJ

Majka mu je lipo ime dila
Svitla sunca gledajući,
Ljuba mu je zlatom venčac vila
Uz konjika potičući.

NIKOLA

Lipo ti je, brajo, pogledati
Lipa skoka junačkoga
Gdino mi junak poskakuje
Od kamenka do kamenka,
Bila lišca pokazuje
Iza ščitka perenoga.
Iza ščitka perenoga.

Tad ja okusivši, svaki se začudi,
A oni popivši, hvala vam, rih, budi,
Ki tako pojući mene veselite,
Razgovor dajući službu mi činite.

Zatim se Paskoje obazriv u čas taj:

PASKOJ

Nut, reče, kako je baščina lipa saj!
Nut oni lipi sâd, nut tarsja onoga!
Da bi mi ovdi sad gospodara od toga,
Platih bih što godi, aj Pasko nebore,
Veće ner tkogodi verovati more;
Dim vam starijega, i kad bih toj stekal,
Ne dim ni mlajega da bih se odrekal.

NIKOLA

Ako t' se ne grusti što je toj i nam reć,
Nudire izusti prid nami totu steć¹.

PASKOJ

Da stojim po vas dan s vami der do noći,
Neće mi nijedan, mnim, u tom pomoći.
U njemu ja čuju oni razum pravi,
Zato vas ne psuju, čuj mi ne zabavi².
Jednu ću tančinu³ samo da mi povi,
Za sarca lahčinu⁴ pojt ću u Grad Novi¹,

¹ *prid nami totu steć* - pred nama tu stojeći

² *ne zabavi* - ne zamjeri mi

³ *tančinu* - teško razumljivu stvar

⁴ *za sarca lahčinu* - da olakšam srce

Najti ga na domu, jer veselo čuje,
Priklonit k svakomu ko ga potribuje,
Za znat je l' istina i biti li more
Ali je taščina, ča slišah govore.

Rekoh ja: Paskoje, znam da s' prijatelj moj,
Rad ljubavi moje kazuj nam ča je toj.

PASKOJ

Za posluh² ću riti i spunit ča želiš
I sve poviditi istinom kad veliš.
U družbi se najдох na Solinskoj rici³
(s kimi tamo sajдох) s trima redovnicima⁴.
Bud' da š njimi bihu jošće mnozi ini,
Jedan red imihu u biloj skupščini⁵,
I ki jim služahu pripravni k volji njih⁶
I u svem slušahu kakono starijih.
Oni tuj staviše nike cke nad riku
Na kê napraviše tarpezu veliku.
Tuj se je družina na obid⁷ skupila
Kon Urmanić mlina i kol njih kaštila.⁸
Došad se umiše na same rike kraj,
Pak blagosloviše po redski običaj.
Tako i ti čini, Nikola, moj ti svit⁹,
Tere se ne hini, jer ti ću čudo rit¹⁰.
Ki ne zlamenuju jizbinu stavljenu,¹¹
Mnokrat izblaguju nepravdu paklenu.
Čul sam da tri daje blagoslov koristi
Tomu ki to haje, dobro se uvisti¹².
Parvo se ne boji toga što t' rih sada
Da brez sumnje stoji tko brašnu zlamen dâ
I da ga otrovat ne mogu otrovi
Ni mu kû škodu dat u zdili takovi.

¹ *Grad Novi* - Hvar, jer Bartučević je iz Hvara

² *za posluh* - iz poslušnosti

³ *Solinska rika* - rijeka Jadro u Solinu

⁴ s trima redovnicima s kojima se tamo spustih

⁵ *Bud' da š njimi...* - premda s njima bijahu još mnogi drugi, jednoga reda bijahu u bijeloj skupščini (tj. pripadali su redovnicima bijelih haljina, dominikancima)

⁶ *I ki jim služahu pripravni k volji njih* - i oni koji im služahu stojeći im na usluzi

⁷ *obid* - ručak, jelo u podne

⁸ *Kon Urmanić mlina i kol njih kaštila* - kod Urmanića mlina i kod njihovih kaštela (utvrđena kuća)

⁹ *moj ti svit* - moj ti je savjet

¹⁰ *jer ti ću čudo rit* - jer ću ti mnogo toga reći

¹¹ *Ki ne zlamenuju jizbinu stavljenu* - koji ne blagoslove jelo postavljeno na stol

¹² *dobro se uvisti* - dobro se uvjeri, znaj

Zatim da tučniji bit mu će obrok taj
I kipu vridniji, pameti toj i znaj.
I ov naš gospodar (zamirah ga vide¹)
Učini taku stvar prî ner jisti side.
Pak se pokripivši, ustav se na noge
K Bogu se obrativši hvale mu dâ mnoge.
Tako i mi činimo, jer pića² i svaka stvar,
Očito vidimo da je toj njegov dar.
Tuj jiše i piše malo govoreći,
Zadovoljni biše, svi se veseleći.
Biše sve priprave, mlajši se dostižu³,
Ništo teplo stave, a ništo podvižu⁴.
Niki vino nosi u veloj bokari,
Tko će pit da prosi⁵ da se ne privari.
Vode bihu sudi kâ rikom ploviše⁶,
Razloženi⁷ svudi kako se gdi htiše.
Niki pogleduje, stav gdi ga svi vide,
Ako što tribuje da mu zapovide.
Neće da se krene zarčeći prid svima,
Očima da trene vrimenta ne ima.
Niki pospišuje toga kî sir starže⁸,
Ter mu popričuje da ga nosi barže.
Nici dvorno služe riči ne imihu,
I dobro se družu kako sami htihu.
I barzo tecihu štogodi doniti,
Jer pomnjivi bihu starijim zgoditi.
Kad obid svaršiše prilipo na rici,
Ustav zahvališe Bogu svikolici.
Čudo vidit biše svim totu meu nami,
Gdi rika teciše pod naju⁹ nogami.
Sidoše zatime da se razgovore,
Oblast davši svime reći tko što more.
Tad jedan stariji koga svak zamira¹⁰,
Kako razumniji, parvi rič prostira¹¹.
Reče: bratjo, znajte, čudo vam ću reći,
Nu me poslušajte rič moju zoreći¹².

¹ *zamirah ga vide* - doista sam mu se divio

² *pića* - jelo

³ *mlajši se dostižu* - mladi se natječu

⁴ *podvižu* - podižu, odnose (sa stola)

⁵ *da prosi* - neka pita

⁶ *vode bihu...* - sudovi s vodom iz rijeke

⁷ *razloženi* - porazmjешteni

⁸ *sir starže* - uz jelo se posluživao sir koji se strugao na trenici (trenica se u Starom Gradu zove *targača*).

⁹ *naju* - našim

¹⁰ *zamira* - cijeni

¹¹ *rič prostira* - prostre riječi, tj. počne govoriti

¹² *zoreći* - pozorno prateći

Riku tuj vidite barzu i duboku,
Ovde gdi sidite, ne vele široku.
Od početka vika nigdar ne pristaje,
Odkuda tolika u gorah voda je?
Da bi je sva bila polja puna i gore.
Jur bi se iztočila svej tekuć u more,
Nigdar ne stajući najmanji jedan čas,
Ni se vraćajući; ča je toj, prosim vas?
Drugi mlaji malo reče: ako ć' znati
Kako u zarcalo¹ sve ću ti kazati.
Mater našu ovu, po kojoj se hodi,
Kuju Zemlju zovu, more svu obhodi.
Kâ ima šupljinu po mnoge načine,
Pisačje, paržinu, skračje i sadrine,
Kroz kê prohodeći more se zakriva,
Tanko se cideći tere sladko biva
Na gore uzhodi timi šupljinami,
Paka se slobodi iztičuć rikami.
Tako t' voda zgora u more dohodi,
A druga iz mora potajno uzhodi,
Tere zacić toga rike ne pristaju
Cić mora onoga kim se pomagaju.
Ne budući red taj svita od počala²,
Znaj da bi rika saj³ i svaka ostala
I vela i mala, nizbardo prohode,
Jur prazna ostala i bila brez vode.
Salamun kazuje da nije inako,
I toj potvarjuje⁴ govoreć ovako:
Sve rike iz mora znajte da ističu
I opet odzgora u more dotiču.
Komu se do slova verovat sve more
Ča godi njegova pisma nam govore.
Otče, ča t' se čini ali ča ti se mni
Je li toj k istini prilično ali ni?

Koli nam drago svim toj bi naučiti,
Ja vam rit ne umim, vi ćete suditi.
Kada ga slišasmo govoreć ovako,
Barzo verovasmo da je sve toj tako.
Jer slišasmo čuda totu donesena,
Ne znamo odkuda, pritanko rečena.
Čuvši riči ovoga, ne postav, on reče:
Od puta pravoga vele si daleče,
Kako ćeš poznati po razumu tvomu,

¹ kako u zarcalo - tj. jasno

² svita od počala - od početka svijeta

³ saj - ova

⁴ potvarjuje - potvrđuje

Jer ti ću kazati način svemu tomu.
Zato nu pomuči¹, tere svaki vaju²
Sada se nauči ča mali poznaju³.
Parvo ću razorit ča si govorio,
Ne ča bi moglo bit neg ča si hotio.
Dim: sve tej šupljine kê si htíl zbrojiti,
Ni mogu ni čine more sladko biti.
Jer ča u sebi nima nijedne sladkosti,
Toj ti ne vazima ni moru slanosti.
Razumni govore: tko ča nima u sebi
Da dati ne more ni meni ni tebi.
Nu da bi moglo bit, stavmo⁴ govoreći
I more se osladit tanko se cideći,
Drugu ti hoću rit neg rekoh još bolju,
Kû ćeš moć procinit sam na tvoju volju.
Je li toj istina, nu mi reci sada,
Da svaka težina zgora doli pada
Sama, dim, po sebi, po naravu svomu,
Ako ju tko ne bi siloval u tomu?
I da pojt ne more uzgora dovika
Kad ju ne pomore⁵ kâ sila velika?
On reče: tako je, nî tomu protive,
Ča s' rekal dobro je i s desne i s live.
Stariji mu reče: ne budi t' sramota,
Već mi ne uteče, jer se sam zamota.
Nî li teško more, nudir ča mi c' najti,
Misli, kako more nagoru uzajti?
Po sebi kako li rikom se stvoriti
Kad svaka ima doli težina hoditi?
Ako s' rad viditi toj dake kako je,
Nu me htij slišiti, sve znati dobro je.
Istinu ti ću reć, nijedna stvar ina
Ne čini rike teć neg sunca vručina.
Jes' vidil vručinu koliku moć ima,
Da svaku vlažinu pritežuć pojima⁶.
Ako li ne znaš moć jošće toj vručini
Tere ju znati hoć', ovako učini:
Poj, vazmi gostar (bud da se toj znaje)
Al novu al staru, istom cila da jê,
Tere joj svrućí⁷ dno pak garlić postaviv
U vidro vodeno k nebu dno upraviv

¹ *zato nu pomuči* - zato ušuti

² *svaki vaju* - svaki od vas

³ *ča mali poznaju* - što malo njih zna

⁴ *stavmo* - pretpostavimo

⁵ *kad ju ne pomore* - ako ju ne pomogne

⁶ *pojima* - hvata

⁷ *svrućí* - zagrij

I prigledav bliže, vidit ćeš cić toga
Da vodu podviže iz suda onoga.
Znaš sude caklene, bantuze¹ kê zovu?
Nuti slušaj mene, ter kušaj stvar ovu.
Vazam jednu stavi na golu put tvoju,
Ino ne pripravi, al na drugu koju;
Neće ju nigdar čut² ni se tim smutiti
Tvoja ni ina put, ni ju oćutiti.
Da ako li lana užgavši staviš tuj
Malo razčešljana (kad kušaš, tad veruj),
Napuni se mesa ako ne ostine³:
Znaš li zacić česa? Samo cić vručine
Kâ ima tōku moć: ča vlažno doseže,
Ali neć' ali hoć, sve k sebi poteže.
Nu kušaj i ovo, kada je u lito,
Akoprem nî novo negli svim oćito:
Prolij malo vode gdigodi na ploću
Gdi psi ne dohode kî ju žadni loću,
Gdi sunce prižiže kada je sušina,
Znat ćeš kako dviže mokrinu vručina.
Jer malo postavši⁴, nećeš je viditi,
Sunce će, spuščavši zrake, nju skupiti,
Kô po morskoj vodi kupeći ne staje,
Ča u njoj nahodi vasdakrat najslaje.⁵
Zatoj se ne kini, jere svojom moćju
Po vas vik toj čini i dnevom i noćju.
Jer kad je ovde noć, inude dan biva,
Svude sunčena moć brez stanka prosiva.
Potanko kad skupi dosta tej mokrine.
Oblakom zastupi⁶ nas i strane ine.
Iz koga padaju dažji, snizi i gradi
Nikada⁷ po gaju, nikad po livadi,
Po gorah najliše⁸ gdino su ravnine
I stine najviše i guste planine;
Odkud pak ističu bistrimi vodami,
K moru se zamiću barzimi rikami.
Kakono tko kuha naprišno u sudu,
Često oganj duha ne praščajuć trudu⁹.

¹ *bantuze* - čašice za puštanje krvi

² *neće ju nigdar čut* - neće je uopće osjetiti

³ *ako ne ostine* - ako se ne ohladi

⁴ *postavši* - očekavši

⁵ *najslaje* - to je u moru slatka voda, koja ishlapljuje

⁶ *zastupi* - pokrije

⁷ *nikada* - nekad, katkad

⁸ *najliše* - osobito

⁹ *ne praščajuć trudu* - ne žaleći truda

Malo pridišući k ognjišću dotiče¹,
Glavnje primičući ter oganj podtiče
I kuha onu stvar po način po ovi,
Staviv joj pokriv² zgar da ju prî gotovi.
Kad pokriva tega podvigne domala,
Ugleda da svega rosa je popala,
Koja, dam ti znati, kapljami se stvori
Ter bude kapati nizdola odzgori.
Odkud je rosa taj, nudire iziskuj,
Od one dolnje, znaj, mokrine kâ je tuj,
Kâ tanko uzhodi i neće pristati,
Dokle god nahodi pokriv na pinjati.
Salamun je dake istinu govoril
Da načine take nî nam bil otvoril³.
Ča c' veće da t' reku prid ovimi oci?
Sad znaš odkud teku rike i potoci.
Toj nam povidivši ne zajde inamo,
On odgovorivši ovo reče samo:
Da ne bude vrime domom putovati,
Još vam bih rad svime varh toga kazati
Ča sam čul govore razumnu glavu ja,
Kad se sad ne more, hoćemo drugovja⁴.
Ustav se spravismo, jer vrime minuje,
Gdi ča gre, stavismo, neka se putuje.
Mi, kî toj slišasmo, kî godi tuj sidi,
Na čemu ostasmo, niktör nâs ne vidi⁵.
Zato neću bit lin, do Grada ću iti
Da me on vlastelin⁶ bude naučiti
Istinu od toga, zna l' pilozopiju⁷,
Taj vitez od koga tôle hvale diju.
I tako t' počteno sidine nositi
I još pohvaljeno na svitu živiti.
Je li tko tuda već razuma takoga
Kî bi mi umil reć štogodi od toga?

Rih: u svoj daržavi ni jošće onuje⁸
Taki se ne pravi nigdire ni čuje⁹.
I filozofiju i kriposti ine

¹ *Malo pridišući k ognjišću dotiče* - malko odahnivši k ognjištu dohita

² *pokriv* - poklopac

³ *Da načine take nî nam bil otvoril* - ali nam nije otkrio takva tumačenja

⁴ *drugovja* - drugi put

⁵ *Na čemu ostasmo, niktör nâs ne vidi* - što da mislimo o tome, nitko od nas ne zna

⁶ *on vlastelin* - tj. Bartučević

⁷ *Istinu od toga, zna l' pilozopiju* - ako zna filozofiju o tome, tj. ako je učen

⁸ *onuje* - onude, onuda, još dalje

⁹ *taki se ne pravi nigdire ni čuje* - o takvom se nigdje ne govori i ne čuje

U njemu ja viju kê družu ne mine¹.
Hijeronim gospodin umom svih minuje,
Svak mu je kako sin, svak ga zna i čtuje.
Zato k njemu hodi kad imaš tuj želju,
Inud se ne brodi², čini ča ti velju.
Ča ti on pogardi ukloni se toga
A ča ti potvardi darži se onoga.
Nikola već ne da riči da se reče,
Skoči i noseć meda u satju doteče.
Pak reče: opet grem, i doni ne mala
Kus ponačeta prem s kruhom kaškavala,
Paprenjakov, vina i voća pripravi,
Tuj tko hti - užina³, tko ne hti - ostavi.

Zatim se ustasmo i postav nikôko⁴,
Sunce ugledasmo ne vele nizoko,
I pojdosmo zatoj luku prohodeći
Toj ovo i onoj tiho govoreći,
Nikada postajuć, nikad postupaje⁵,
Baščinu gledajuć, oh koli lipa je!
Onada najliše vrimenta onoga,
Kada puna biše obilja svakoga.
I dobro postasmo⁶ sve misto prohodeć,
Kasno večerasmo, jur sunce zahodeć⁷.
Paka večeravši totu noćevasmo,
Siti⁸ se naspavši rano se ustasmo.

¹ *kê družu ne mine* - koji drugi ne nadilaze

² *inud se ne brodi* - drugdje ne putuj

³ *užina* - jede užinu, popodnevni obrok oko 5 sati

⁴ *i postav nikôko* - i postajavši neko vrijeme

⁵ *nikada postajuć, nikad postupaje* - katkad zastajkujući, katkad hodajuć

⁶ *i dobro postasmo* - i dobrano zastasmo

⁷ *jur sunce zahodeć* - dok je sunce već zalazilo

⁸ *siti* - do sita, do mile volje

Drugi dan

Pojdoše vozeći kude sami htihu,
Luku obhodeći gdi ju našli bihu.
K Suletu¹ gredihu daržeć se varh vitra²,
U tom višća bihu ona dva i hitra.
Bud da vitarac mal, lipotom ča znahu
Ozdol³ biše ustal, još vekši čekahu.
Malo provozivši pri ner se umori.
Riči potočivši Nikola govori:
Recimo po jednu, za vrime minuti,
Bugarščinu⁴ srednu i za trud ne čuti⁵,
Da sarpskim načinom, moj družo primili,
Kako meu družinom vasda smo činili;
Kako da se utiče⁶, jer biše od volje,
Sam Paskoj pokliče ča može najbolje:

PASKOJ

"Dva mi sta⁷ siromaha dugo vrime drugovala,
Lipo ti sta drugovala i lipo se dragovala,
Lipo plinke dilila i lipo se razdiljala,
I razdiliv se opet se sazivala.
Već mi nigda⁸ zarobiše tri junačke dobre konje
dva siromaha,
Tere sta dva konjica mnogo lipo razdilila.
O tretjega ne mogoše junaci se pogoditi
Negli su se razgnivala i mnogo se sapsovala.
Ono to mi ne bihu, družino, dva siromaha,
Da jedno mi biše vitez Marko Kraljeviću,
Vitez Marko Kraljeviću i brajen mu Andrijašu,
mladi vitezi
Tuj si Marko potarže svitlu sablju pozlaćenu

¹ *Sulet* - otok Šolta

² *varh vitra* - na vjetar, tj. prema strani vjetra (puše smorac, tj. maestral, jedrili su prema zapadu da ih vjetar ne bi zanio kad bi jedrili ravno na cilj)

³ *ozdol* - odozdo, tj. sa sjeverozapada. Kako se već rano pojavio slabi smorac (maestral), mogli su znati da treba očekivati jači vjetar iz tog smjera

⁴ *Bugarščina* - *bugarščica*, *bugarštica*, *bugarkinja*, narodna lirsko-epska pjesma obično u petnaestercu ili šesnaestercu. Cvala je u Boki Kotorskoj, Dubrovniku, na dalmatinskim otocima i u užoj Hrvatskoj od 15. do kraja 18. st., kad je gotovo sasvim istiskuje epska pjesma u desetercu. Metrički oblik bugarščice došao je, po nekim mišljenjima, u hrvatske krajeve s istoka, pa je razumljivo što je Paskoj pjeva "sarpskim načinom". Izvan spomenute aree nije zabilježena njezina pojava.

⁵ *za trud ne čuti* - da ne osjetimo umora

⁶ *kako da se utiče* - kao da se natječe

⁷ *sta* - su (ostatak duala)

⁸ *već ... nigda* - ali jednom

I udari Andrijaša brajena u sardašce.
On mi ranjen prionu za njegovu desnu ruku
Tere knezu Marku potihora besijaše:
Jeda mi te mogu, mili brate, umoliti,
Nemoj to mi vaditi sabljice iz sardašca,
mili brajane,
Dokle ti ne naručam do dvi i do tri beside.
Kada dojdeš, kreže Marko, k našoj majci junačkoj,
Nemoj to joj, ja te molim, kriva dila učiniti,
I moj dil ćeš podati, kneze Marko, našoj majci,
Zašto si ga nigdar veće od mene ne dočeka.
Ako li te bude mila majka uprašati,
viteže Marko:
Što mi ti je, sinko, sabljica sva karvava?
Nemoj to joj, mili brate, sve istinu kazovati
Ni naju majku nikako zlovoljiti,
Da reci to ovako našoj majci junačkoj:
Susrite me, mila majko, jedan tihi jelenčac
Koji mi se ne hti sa drumka ukloniti,
junačka majko,
Ni on meni, mila majko, ni ja njemu.
I tuj stavši potargoh moju sablju junačku
I udarih tihoga jelenka u sardašće,
I kada ja pogledah onoga tiha jelenka
Gdi se htiše na drumku s dušicom razdiliti.
Vide mi ga milo biše kako mojega brajena,
tihoga jelenka,
I da bi mi na povrate¹, ne bih ti ga zagubio.
I kada te jošće bude naju majka uprašati:
Da gdi ti je, kneže Marko, tvoj brajen Andrijašu?
Ne reci mi našoj majci istine poništore,
Ostao je, reci, junak, mila majko, u tujoj zemlji
Iz koje se ne može od milin'ja odiliti,
Andrijašu;
Onde mi je obljudio jednu gizdavu devojku.
I odkle je junak tuj devojku obljudio,
Nikad veće nije pošal sa mnome vojevati,
I sa mnome nije veće ni plinka razdilio.
Ona t' mu je dala mnoga bilja nepoznana
I onoga vinca junaku od zabitja,²
gizdava devojka.
Li uskori mu se hoćeš, mila majko, nadijati.³
A kad na te napadu gusari u čarnoj gori,
Nemoj to se prid njimi, mili brate, pripadnuti,
Da izglasa poklikni brajena Andrijaša
Bud da me ćeš zaman, brate, pri potribi

¹ *da bi mi na povrate* - kad bi mi se to vratilo

² *vinca od zabitja* - vina zaborava

³ *Li uskori mu se hoćeš, mila majko, nadijati* - ali uskoro mu se možeš, mila majko, nadati

klikovati
Kada mi te začuju moje ime klikujući,
kleti gusari,
Taj čas će se od tebe junaci razbignuti
Kako su se vasdakrat, brajene, razbigovali
Kada su te začuli moje ime klikovati,
A neka da ti vidi tvoja ljubima¹ družina
Koji me si tvoga brata brez krivine zagubio!
Veseli budi, gospodaru, i vesela ti družina,
naš gospodaru!
Ova pisan da bude tvoj milosti na počten'je".

Uz toj odgovorih: Paskoje, hvala ti!
A pak Nikoli rih: bugari sada ti.

NIKOLA

"Kada mi se Radosave vojevoda odiljaše
Od svojega grada divnoga Siverina²,
Često mi se Radosav na Siverin obziraše
Tere to mi ovako belu gradu besijaše:
Ovo mi te ostavljam, beli grade Siverine,
moj divni grade.
Ne znam veće viju li te, ne znam veće
vidiš li me.³
Sva je tada družina barze konje uztegnula
Tere stavši Radosava družina uprašāše:
Jeda nam si, vojevodo, zle bilige⁴ kē vidio?
Opeta se zavratimo ka gradu Siverinu.
A on mi se junakom tihim mukom ujimaše⁵,
Radosave,
Udrio je ostrogami junačkoga dobra konja
Tere to mi odjizdi prid junaci čarnom gorom.
I kada je bio sridi one čarne gore,
Padnuo⁶ je Radosave s družinom vince piti,
Da parvo to biše stražice razredio.
Istom straža pripade⁷ k Radosavu vojevodi,
Siverincu,
Da ti je u znanje, naju mili gospodine,
Ovo ti se brode turske kirizije karavane⁸,

¹ *ljubima* - ljubimna, draga

² *Siverin* - najvjerojatnije Turnu Severinu, rumunjski grad na lijevoj obali Dunava

³ *Ne znam veće...* - Ne znam hoću li te više vidjeti, ne znam hoćeš li me više vidjeti.

⁴ *bilige* - biljege, znakove

⁵ *ujimaše* - ustezaše, tj. ne htijaše odgovoriti

⁶ *padnuo* - stao, počeo

⁷ *pripade* - dođe

⁸ *Ovo ti se brode...* - evo ti dolaze turske kiridžijske karavane, tj. povorka natovarenih životinja

Neka to jih pojdemo junaci razjagmiti?
Radosav mi stražici vojevoda odbesidi:
Nemojte jih poništo, družino, razjagmiti,
Da isto¹ jim vazmite jedno brime dobra vina,
junaci bratjo.
Lipo jim ga vazmite i dobro jim ga platite.
Lipo ga su vazeli i lipo ga su platili,
I kada su padnuli junaci vince piti,
Druga straža pripade k Radosavu Siverincu:
Zlo si vince popio, Radosave vojevodo,
Na te se je spravio Vladko udinski vojvoda²,
Siverinče!
Barzo mi su junaci barze konje pohitali
Tere mi su poseli junačke dobre konje.
Radosav mi ne može svoga konja uhvatiti
Zašto mu se barz konj biše po livadi razigrao.
Za njim to mi potičući vojevoda klikovaše:
Stani jure³, konju, stani jure, barzi konju,
aj davori konju,
Stani jure, barzi konju, da bi, konju, zaginuo!
Kakono je meni tebe cića zaginuti.
Kada mi ga ne može Radosave sustignuti
Poklopio se je svojim ščitkom perenim
Tere mi je otašao za družinom brez konjica,
Svojom svitlom sabljicom, s vitim kopjem na ramenku,
Siverinče.
Za njim se je upustio Vladko udinski vojvoda
Na svojemu, vitez Vladko, junačkomu dobru konju.
I kad mi Radosava Siverinca sustizaše,
Smirio⁴ ga biješe meju pleća udariti.
Položivši vito kopje barzu konju meju uši.
Već mi se je Radosave junački izvarnuo⁵,
vojevoda,
Tere to mu vito kopje na peren šćitak prija⁶,
Na peren ga šćitak prija, a sabljicom ga obsiče⁷.
Stavši to mi vitez Vladko Radosavu uzbesidi:
Oto sam te kušao, Radosave Siverinče,
Bi li mi se umio pri potribi izvarnuti,
A sadi ti vera budi, Radosave, Vladkova,
vitežko kopje,
Da te hoću prid družinom vojevodom postaviti.

¹ *da isto* - nego samo

² *udinski vojvoda* - iz grada Vidina u Bugarskoj, na desnoj obali Dunava

³ *jure* - jur, već

⁴ *smirio* - smjerio, naciljao

⁵ *izvarnuo* - izmakao, obranio

⁶ *prija* - primi, zaustavi

⁷ *obsiče* - opsiječe, tj. odreže

Odmetni to od sebe tvoje junačko oružje,
Neka da se meju sobom junaci pozdravimo.
Radosav mi odpasa svoju sablju junačku,
K njemu mi je pristupio Vladko udinski vojvoda
Tere mu je pričao¹ bele ruke vezati,
Siverincu,
A sam ga je odveo na svoje divne dvorove.
K njemu su se kupile sve devojke i neviste
I one mlajahne, družino, udovice,
Tere to mi Radosavu Siverincu klikovahu:
Aj davori, davori, Radosave Siverinče,
Mnozim ti nam si čarno ruho postavio,
vojevoda!
Već to mi je hotila nika srića Vladkova
Da te je junaka na veri privario,
I njegova t' bi ljubovca čarno ruho pronosila.
Tuj mi se je Radosavu na Vladka razžalilo²,
Tere to mu junak izglasa klikovaše:
Neverna ti, Vladko, vera i neverna ti ljubovca,
viteže Vladko!
Kada ga je začuo vitez Vladko klikujući,
Vele t' se je na njega vojevoda razgnjivao
Ter mi je dozvao one svoje verne sluge
Kojim to je pridao Radosava Siverinca,
Tere ga je poslao junaka zagubiti³.
A sada mi i vasda dobra srića s tobom budi,
naš gospodaru,
I zdravo nam svude hodi i veselo domom dojdi.

Zatim ja ne postav, zahvalih i njemu
Ter mu rih: Budi zdrav i vesel u svemu.

Tako bugarivši bolji put obrati⁴
Htiše, jer svaršivši sedošē ručati.
Ponudiše mene da jim činju družbu⁵
Za pravi družbene⁶ i za čast i službu.
I kako ručaše, ne hteć se liniti,
Veselo ustaše i jaše⁷ voziti.
Naprid se tiskoše, dobro napirući⁸,

¹ *pričao* - počeo

² *Tuj mi se je* - Radosav se rasrdio na Vlatka

³ *zagubiti* - pogubiti

⁴ *obрати* - odabrati

⁵ *da jim činju družbu* - da im činim društvo (kod ručka)

⁶ *za pravi družbene* - zbog društvenog zakona

⁷ *jaše* - uzeše, staše

⁸ *napirući* - napirući na vesla

Obadva kličoše¹, pisam začinjući
Potiho, ne barzeć, svaki vesel i vruć,
Jedan niže daržeć, drugi više pojuć:

"I kliče devojka, pokliče devojka,
Još kliče devojka, mlada mi tere gizdava,
Mlada tere gizdava, sa brig bela devojka Dunaja:
Stani se, Šišmane, stani se, Šišmane,
Stani se, Šišmane, tere mi razbiraj glasove,
Tere razbiraj glasove ča devojka mlajahta klikuje:
Dva sta kraljevića, dva mi sta kraljevića,
Dva mi sta kraljevića od bojka ne dobegla²,
Ali sta ubijena, ali sta živa odvedena?
Nisu ti ubijena, da nisu ti ubijena,
Nisu ti ubijena, da živa mi sta odvedena,
Živa sta odvedena k caru Pajazitu na Portu³.
Andrijaš se moljaše, Andrijaš mi se moljaše,
Andrijaš se moljaše baši, alubaši, subaši
Ne toliko za sebe koliko za brata Lazara:
Pušćaj naju, bašo, pušćaj naju, bašo,
Pušćaj naju, bašo, do naju mile majke,
A verom ti se mojom junačkom obetuju⁴,
Sabljice da ne pašu, sabljice već da ne pašu,
Sabljice da ne pašu, konjica da ne jizju⁵,
Kalujer da se postavlju, Svetoj gori da služu⁶."

Kad pisan dospíše u vrime obroka,
Prem na kraj dopriše Bračkoga otoka⁷
Gdi voda, ne vim zač⁸, na hipe barza je,
Gdi se s Suletom Brač malo ča ne staje⁹.
Zatim malo stavši kopit navadiše
Pak plav privezavši obid pripraviše.

¹ *kličoše* - zapjevaše

² *od bojka ne dobegla* - iz boja se ne vratila

³ *Pajazitu na Portu* - Bajezidu u Carigrad; dva su cara toga imena: Bajezid I (1347-1403), osmanski sultan, sin Murata i Bajezid II (1446-1512), koji je stolovao u Carigradu (Turci su ga osvojili 1453.); *Porta*, odn. *Visoka Porta* bio je najprije naziv za bizantsku, a kasnije za sultanovu vladu, odnosno za Carigrad

⁴ *obetuju* - zavjetujem se, obećajem (zast. oblik prezenta 1. l.)

⁵ *jizju* - jezdim, jašem (zast. oblik prezenta 1. l.)

⁶ *Sveta gora* - Athos na poluotoku Halkidici u Grčkoj; zavjetuje se da će postati kaluder

⁷ *Bračkoga otoka* - otoka Brača

⁸ *ne vim zač* - ne znam zašto. Riječ je o strujama koje se pojavljuju u tjesnacima zbog izmjene plime i oseke. Dok nastaje plima, teče voda s otvorenoga mora prema zatvorenijem dijelu, a obrnut je smjer struje kod oseke. Za vrijeme plime ide, dakle, struja kroz tjesnac između Šolte i Brača izvana unutra, tj. s juga prema sjeveru, a obrnuto kod oseke. Te su struje to brže što je veća razlika između visoke vode i niske vode, kako je to u doba uštapa i mlada.

⁹ *staje* - sastaje; taj se tjesnac između Brača i Šolte danas zove Splitska vrata

Sidosmo blagovat, nič ono nič ovo,
I onim se čtovat¹ ča biše gotovo.
Za svim tuj razbiše, jur kad siti bismo,
Ježin² kê skupiše prem kad sisti htismo.
Nikolu odpravih zarad veće stvari,
U mošnju mu stavih nikôko dinari,
Njemu naredivši da ide prik gore³,
Ništar ne šcedivši kupit sve ča more
Za našu potribu, jer mi se čini to
Nesladko svej ribu blagovat u lito.
I zač⁴ odlučismo vele naprid iti
Ča při vidismo za moći viditi.
On se zamaknu tja pošad kupovati,
Tuj Paskoj na me ja govore marmnjati.

PASKOJ

Zašto nis' dal ni htíl ponest kanjčenicu
S kê bi kadgod imil dobru brašnenicu?
Nahital bih kanjac, jer ovdi love se,
Procipov⁵ i janjac dokle on donese.
Da sam ja kriv, budi, tej riči pustimo,
Rih, dokle on trudi, legši počinimo.
Ovdi prem u plavi pod ovim pokrovom
Sladak se san pravi pod sincom takovom⁶
Kad nimamo ini zaslon tuj nadvoru,
Ni stabla ni sini na kraju pri moru.

Tako t' učinismo u sunce najvrúce,
Jer ondi ne imismo ni zida ni kuće.
I malo pospavši, barži od sokola,
Vidismo ustavši gdi grede Nikola
I š njim pastir tokoj⁷ da na plav sve stave,
Noseć svaki dil svoj njegove priprave.
Zatim se spraviše, dav pastiru piti,
Kí pivši želiše k stadu svomu iti.
On se poklonivši kada hti da ide,
Ter se uputivši uzbardo otide.
Nikolu hvalismo barzo da je hodil
I dobro t' je, rismo, kupil sve ča je htíl.
Tad oni ne htiše tuj veće siditi,

¹ čtovat - častiti

² ježin... - ježine se razbijaju da se izvadi jestiva ikra

³ prik gore - preko brda

⁴ zač - jer

⁵ procip ili procipac je sir umetnut u škipac trstike ili u rascijepanu grančicu, pa se tako peče na žeravi

⁶ sladak se... - kaže se da je sladak san pod takvom sjenom

⁷ tokoj - također

Vesla napraviše ter jaše voziti.
 Pojdosmo k Nečujmu¹ za kušati sriću
 Gdi je bil Don Dujmu stan Baništriliću²
 Koji Split ostavi i tamo se zavi³
 Cić božje ljubavi da ga bolje slavi,
 Luku tuj obravši za njemu⁴ služiti,
 U svemu poznavši da će zgodna biti.
 Luka je velika, vridna za življen'je
 U koj su razlika mista za lovljen'je.
 Ki u njoj plavi vežu liti dohodeći,
 Na šest mist potežu tratu⁵ tuj loveći.
 Dugo vrime Marul Marko je tuj š njim bil⁶,
 Koga, mnim, da si čul i knjige njega čtil⁷,
 Kê su raznesene po sve svita kraje,
 Čudno narešene, svake slasti slaje,
 Ki cića umin'ja koje on imiše
 I čista živin'ja svude poznan biše,
 Ki svojom dobrotom kud godi je hodil
 I svetim životom svim je bil drag i mil,
 Svu našu okruni stranu⁸ mnogom dikom
 I častju napuni i hvalom velikom;
 Kim je urešen bil i jezik slovinski⁹
 I kim se je dičil tokoje latinski¹⁰.
 Ja mnim, ona dila kâ vidih od toga
 Da ti nisu bila brez Duha Svetoga,
 Ki mu dâ nauk taj i razum u nj stavi
 Da ga zna svaki kraj, da ga vas svit slavi.
 Marko Marul oni komu se svi čude,
 Koga glas svud zvoni i cvate od svude!
 Znali su, njegova pisma¹¹ kî su čtili,
 Razuma takova jesu l' gdi vidili.
 O Splitu čestiti, kû si sriću imil
 Da s' vasda njizdo tî razumnim ljudem bil!
 U tebi knjižnici¹² mnozi se rodiše,

¹ *Nečujam* - uvala i mjesto na sjevernoj strani otoka Šolte

² *Don* (naziv svećenika) *Dujam Balistrilić* (tako ga piše Marulić) bio je Marulićev kum, kojemu je posvećena "Judita"

³ *zavi* - ogrne se redovničkim ruhom

⁴ *njemu* - Bogu

⁵ *trata* - mreža potegača koja se vuče po dnu

⁶ *dugo vrime...* - od 1510. do 1512.

⁷ *čtil* - štio, čitao

⁸ *našu ... stranu* - našu zemlju

⁹ *slovinski* - hrvatski jezik, u opreci prema latinskom

¹⁰ *latinski* - Marulić je svojim djelima pisanim na latinskom jeziku u svoje vrijeme stekao veliku slavu u humanističkoj europi; djela su mu doživjela mnogo izdanja i prevedena su na mnoge jezike

¹¹ *pisma* - spise, djela

¹² *knjižnici* - književnici, učenjaci

Veli razumnici, koji slavni biše.
Ljudi vridna broja kojih glas mukal nî,
Vasda družba tvoja bili su po sve dni,
Ki kriposti biše svake napunjeni,
Kako sami htiše, i vele hvaljeni.
Li Marul nad svima, za reći rič pravu,
Najveću čast ima i diku i slavu.
Zvzdami meu svimi kako sja Danica
Tako t' meu mudrimi ime mu protica².

Oni jur svoziše sežanj dvi hiljade³,
Kad (ne znam ča biše) žeja me napade,
Al bihu kopita uzrok, al ježine,⁴
Al vručina lita, al kê stvari ine.
Rih: Žeja me tira, nu mi dajte piti.
Nije toj zamira navlastito liti.
Kad oni da dadu i da služe htiše,
Vidih velu svadu, ričmi se snitiše
Jer ne bî buklije onde ni pehara,
Jedan mre od jije, a drugi se stara.⁵
Pak su se svidili⁶ (stid jih biše reći)
Da su toj zabili pastiru služeći.⁷
Meni tuj služiše vinca razvodnjena
Kupicom kâ biše za njih ponesena,
Po krajih⁸ zlačena srebra izvarsnoga,
Tegom⁹ napravljena, načina staroga¹⁰.
Počeh ja gasiti tiho tuj nezdodu,
Ki se imah sarditi i žaliti škodu.
Malo t' me griziše taj škoda takova,
Neg ča mi drag biše kî mi ga darova.¹¹
Od Damaška strane doni ga znanac moj
Meu stvari izbrane kojim ne biše broj.
Kada u njem staše vince al vodica,
Na dnu mu se sjaše s misecom Danica¹².

¹ *kojih glas mukal nî* - kojima je glas jasan, tj. slavan

² *protica* - ističe se

³ *sežanj* ili hvat je mjera dužine, koliko čovjek može raširenih ruku doseći. Kao stalna mjera iznosi 1 sežanj 183 cm; oni su dakle prešli oko dvije milje

⁴ *al bihu...* - ili bijahu tome uzrok kopita, ili ježine

⁵ *jedan mre...* - jedan umire od jeda, a drugi se brine

⁶ *pak su se svidili* - zatim su se sjetili

⁷ *da su...* - da su to zaboravili poslužujući pastira

⁸ *po krajih* - po rubu

⁹ *tegom* - marom, trudom

¹⁰ *načina staroga* - na starinski način; možda u kasnogotičkom stilu (Fisković)

¹¹ *malo t' me ...* - Hektoroviću nije žao zbog izgubljenog pehara, nego zbog onoga koju mu ga je darovao

¹² na dnu pehara bio je ukras s polumjesecom i zvijezdom

Meštar na nj pisat hti ovu rič, ne inu:
"Gdi godi budeš ti, veseli družinu!"
Moriškimi slovi¹ toj hti upisati
Prî ner ga gotovi i zlatom pozlati.
Zabivši se² staše nikôko mučeći,
Nijedan ne znaše ča činit ni reći.
Tuj ne govoreći smisliše se tada,
Jedan sprid vozeći, a drugi nazada³.
Plavju obarnuše na tihomu moru
Tere se varnuše opeta uzgoru⁴.
U tome nemiru odlučise iti
Gdino se pastiru podaše napiti.
Paskoj se boleći cić toga dostojno,
Vas taj put noseći sarce nepokojno.
Govoreći njemu: Vid se omarsismo⁵,
Jere te u svemu tôko prihvalismo!
I glavom pokima rekši: mudri neće
Da se nitkor nima hvaliti odveće.
Priče⁶ ga karati nemilo rad toga,
Zatim mu davati nauka dobroga.
Veće pomnju prudi človiku imiti
Ner težeć kî trudi i vele dobiti.⁷
Istina bo je toj i pravo t' se reče:
(pametuj svak ovoj) pomen⁸ kuću teče,
Nepomnja raztiče stoke⁹ i velike
Kako kad ističe vodica iz rike.
Toj ve si domodar¹⁰ ne u zloj haljini,
Sam sebi gospodar i svojoj družini,
Lahko ćeš doteći gdi s taki shode,¹¹
S nepomnjom ne hteći čuvat se od škode,
I znaj da ćeš tvoj stan skoro razčiniti
I ne u vele dan, hteć tako živiti.
A to (ča mogu znat) još veće činjaše,
Za sinu nauk dat koji ga slišaše.
Nikola kî je kriv i ne gleda gori,
Koliko da nî živ riči ne govori.

¹ *moriškimi slovi* - maurskim, tj. arapskim slovima

² *zabivši se* - zbunivši se

³ *jedan sprid...* - veslajući jedan naprijed a drugi natrag, okrenuše brodicu u mjestu

⁴ *uzgoru* - prema istoku

⁵ *vid se omarsismo* - Zbilja se zabunismo

⁶ *priče* - poče

⁷ *veće pomnju...* - više čovjeku koristi biti pažljiv nego raditi kakav posao i mnogo zaraditi

⁸ *pomen* - pomnja, pažnja

⁹ *stoke* - stečevine, imetak

¹⁰ *toj ve si domodar* - ako li si domaćin

¹¹ *lahko ćeš...* - lako ćeš dospjeti tamo gdje se takvi nemarni ljudi sastaju

Vas taj put mučavši čestokrat uzdiše.
Zatim malo stavši¹ dojdoše gdi htiše.

Kada tuj dojdosmo, nuti sriće naju²,
Bukliju najdosmo s peharom na kraju.
Prí ner se krenuše (Paskoj ga pozire)
Njom se nategnuše na volju brez mire.
Kada se napiše našad sve tuj milo,
Kako pozabiše sve ča biše bilo.
Ter se uputiše hteći naprid iti,
Vrimena ne htiše veće tuj gubiti.
I tako vozeći na pospih nizdolu³
Paskoj, govoreći upraša Nikolu:

PASKOJ

Hoć' mi odpivati, za mnom ne ostaje,
Ča te uprašati budu pripivaje?⁴
Ako budeš htio, sve ću ti prostiti
Ča me si činio vrativ se voziti.

NIKOLA

Ča budu umiti, nu počni govorit,
U tom ti zgoditi⁵ neću se umorit.

PASKOJ

Što je najstarije, nudir me nauči
I dugovičnije, rec' ter me ne muči!

NIKOLA

To je jedini Bog brez simena koren,
Kíno je sam svemog, ne rojen ni stvoren.

PASKOJ

Da najliplje što je?

NIKOLA

Oto vas ovi svit,
Po Bogu jerbo je vaskolik stvoren bit.

¹ *malo stavši* - prestadoše voziti kad su stigli blizu kraja

² *nuti sriće naju* - gle naše sreće

³ *na pospih nizdolu* - dalje prema zapadu

⁴ *Hoć' mi ...* - Hoćeš li mi otpijevati, ne zaostajući za mnom, ono što ću te pitati pripijevajući?

⁵ *zgoditi* - ugađati

PASKOJ

Da najveće ča je? Odgovor daj barži!

NIKOLA

Sam znaš misto¹ da je, jer svaka uzdarži².

PASKOJ

Nu najbarže što je? Reci mi da viju³.

NIKOLA

Mišljen⁴ je jest moje i tvoje i sviju,
Kô svuda protiče, kô svude prohodi⁴,
Koje se promiče po suhu i po vodi.

PASKOJ

Da najjače ča je?

NIKOLA

Od tih čim svit plodi,
Potriba jača je, jer svaka nathodi⁵.

PASKOJ

Da što je vridnije⁶? I toj mi kazuj sad,
Ali razumnije? Zašto sam znati rad.

NIKOLA

Razumno je vrime, svaka iznahodi⁷,
Vele teško brime oblahča kadgod⁸.
A k tomu vridno jest nad svaka od svita,
Časa ne more sest, najbarže prolita⁹.
Prohodi ne stajuć ter se ne povraća,
Blag jest kî ga znajuć u dobro sve straća¹⁰.

¹ *misto* - prostor

² *jer svaka uzdarži* - jer sve stvari sadrži

³ *da viju* - da znam

⁴ *Kô svuda protiče, kô svude prohodi* - Koje svuda projuri, koje svuda prolazi

⁵ *Od tih čim...* - Od onoga čime rađa svijet, najjača je potreba, jer sve nadilazi.

⁶ *vridnije* - vrednije, marljivije

⁷ *vsaka iznahodi* - sve otkriva

⁸ *vele teško...* - Vrlo teško breme katkada olakša

⁹ *časa ne more...* - Ni časa ne može stati, najbrže prolijeće

¹⁰ *blag jest...* - Bogat je onaj koji ga, znajući ga, cijelo troši na dobro!

PASKOJ

Nudire totu stan' ter mi rec' ako hoć':
al je bil parvo dan ali je bila noć?

NIKOLA

Ki bihu razumni oni tako riše.
I meni se toj mni da prija noć biše.

PASKOJ

Rec' mi: mučno što je i lahko, ako viš?
Jer bih rad oboje toj meni da poviš.

NIKOLA

Svakomu mučno je sama sebe znati,
A zatim lahko je družih pokarati.
Mučno je i onoj potajno daržati
Ča ti prijatelj tvoj bude povidati.
I još stvar trudna je, hteć pokojan² biti,
Vrime kô ostaje dobro razdiliti,
I psovke podniti kê budu rečene,
Sarce ne imiti ni misli smetene.
Mučno se još ima³, premda ćeš ne htiti,
Licem i očima zlobu ne odkriti.

PASKOJ

Je l' kô dilo veće al može li biti
Ner u greb⁴ ležeće tilo uskrišiti?

NIKOLA

Veće čini oni od čuda takoga
Ki sebe ukloni od griha smartnoga.
Tilu život dati manje će toj biti,
Jer će li nestati i opet umriti.
Da tko dušu shrani i grihom otima,
Oni stvar obrani kâ konca ne ima.

PASKOJ

Što s' ridko vidio na svitu ovomu.
Ako s' procinio u življen'ju tomu?

¹ *rec' mi...* - Reci mi što je teško a što lako, ako znaš

² *pokojan* - spokojan, miran

³ *mučno se još ima* - drži se da je još teško

⁴ *u greb* - u grobu

NIKOLA

Ridko ti ovo gre, vladavac kî dere,
Starosti da dopre zal i pun nevere.

PASKOJ

Kako ćemo moći mi pravo živiti,
U dne i u noći pohvaljeni biti?

NIKOLA

Ako uzpomnimo sebe ukloniti¹
U čemu vidimo družih prigrišiti.

PASKOJ

Kom kripostju bude mlad človik ponišan²?

NIKOLA

Ako on ne bude nigdare zališan³.

PASKOJ

Da ča se nahodi u mužu i ženi
Ča prudi i škodi? Nudire rec' meni!

NIKOLA

Jazik je, da znaš, toj dobro i zlo voće
Kî po običaj svoj govori što hoće.

PASKOJ

Da čim se jizbine i pitja slačaju?

NIKOLA

Ne znam stvari me nere glad i žaju.

PASKOJ

Umiš li mi riti: kâ su božja dila
Meu nami činiti koja mu su mila?

NIKOLA

Njegovo dilo je oholih snižiti⁴,
Umiljenih toje gori uzvišiti.

¹ *sebe ukloniti* - kloniti se

² *kom kripostju...* - koja će krepost uznijeti mladog čovjeka?

³ *zališan* - neumjeren

⁴ *snižiti* - poniziti

PASKOJ

Htij mi poviditi, ako t' je od volje:
Na svitu činiti ča nam je najbolje?

NIKOLA

Toj moreš sam znati, mene ne prositi:
Dobro dilovati i dobro živiti.

PASKOJ

Da ča se nahodi potajno i duboko
K čemu ne dohodi umin'je visoko?

NIKOLA

Kê dojti imaju al prave al krive,
Stvari se ne znaju, jere su sumljive².

PASKOJ

Ča je ljudem sladko i milo odsvude,
I ljupko i gladko?

NIKOLA

Ufan'je kim žude⁴.

PASKOJ

Rec' mi: kada vesel človik vele biva?

NIKOLA

Kada je s mirom sel ter čagod dobiva.

PASKOJ

Kâ t' se najbolja plav i brez sumnje vidi⁵?

NIKOLA

Kâ dugo putovav, došad doma, sidi⁶.

¹ *umin'je visoko* - visoki um

² *sumljive* - neizvjesne, nesigurne

³ *gladko* - lako

⁴ *ufan'je kim žude* - nada za kojom žude

⁵ *kâ t' se...* - koji ti se brod čini najboljim i najpouzdanijim?

⁶ *kâ dugo putovav...* - Koji, došavši kući nakon duga putovanja, miruje.

Čudno ti mi biše Nikolu viditi
Gdi hip ne pridiše¹ ni stane misliti.
Paskoj ga uprašāše i dobri postajuć²,
On odgovaraše taj čas odpivajuć.
Sedši užinaše dobro se napivši,
Malo počivaše, meu sobom šalivši.
Vesla popadoše vozeći još bolje,
Na izmin kličošē³ opet s dobre volje.

PASKOJ

Jesu l' ča vridniji mudri i umići
Al ča nevridniji kī su neumići?

NIKOLA

Kī su naućeni⁴, vridni će se zvati
Kako zrak sunćeni jer se budu sjati,
I koji nastoje tuj kripost imiti,
Druzih sve dni svoje na dobro učiti,
S timi svitlinami vasda će živiti,
Skladni⁵ će s zvizdami nebeskimi biti.
Tōka je od jednoga k drugomu prilika⁶
Kolika od živoga do martva ćlovika.
I konji povodni⁷ kī jizdit umiju
Veće su ugodni negli kī se riju⁸.

PASKOJ

Oni lašci veli da ča dobivaju
Kī gredu veseli dokle jih poznaju⁹?

NIKOLA

Toj će dobivati kad pravo govore
Da jim verovati ništor se ne more.

PASKOJ

Ča se barzo stara ter izgubi zlamen¹
Kakono i žara² udrena o kamen?

¹ *ne pridiše* - bez predaha

² *i dobri postajuć* - i dosta zastajkujući

³ *na izmin kličošē* - naizmjence zapjevaše

⁴ *naućeni* - ućeni

⁵ *skladni* - jednaki

⁶ *prilika* - sličnost

⁷ *povodni* - zauzdani

⁸ *kī se riju* - koji se ritaju, opiru

⁹ *ki gredu veseli...* - koji idu veseli dok ih ne spoznaju, prozru

NIKOLA

Barzo se staraju sva dobra činjen'ja³
Ako ne imaju česta ponovljen'ja.

PASKOJ

Reci mi: ufan'je je l' čemu ali ni?

NIKOLA

Jest, kako i spanje kad se što lipo sni.

PASKOJ

S prijatelji sami kaki ćemo biti?

NIKOLA

Kakovih njih s nami želimo imiti.

PASKOJ

Zač su draži svudi vasda od počala⁴
Ki su lipi ljudi i kipa pristala?
Zašto je milije š njimi govoriti,
Toj ti se ne krije, sidit i hoditi,
Ner ki su mardavi, neslani i tromi
Al ki su garbavi i kljasti i hromi?

NIKOLA

Ostav' tej beside neka toj pitaju
Ki sunca ne vide i oči nimaju.

PASKOJ

Mislidir⁵ u tebi: tko će se ženiti,
Lipu l' ima sebi ženu izprositi?

NIKOLA

Ako grubu⁶ najde, mučan⁷ je sasvima,
Jer u tugu zajde kâ lika ne ima.

¹ *zlamen* - značenje, vrijednost

² *žara* - zemljan sud za spremanje ulja

³ *dobra činjen'ja* - dobra djela

⁴ *od počala* - od početka, tj. uvijek

⁵ *mislidir* - misli der

⁶ *grubu* - ružnu

⁷ *mučan* - jadan, nesretan

Ako l' lipu jame, nač more iziti¹,
Molim te neka me..., ino t' neću riti.

PASKOJ

Da koga dopade nekorisna žena
Al kû mu nasvade² da je nepočtena,
Nevesel o tomu³ kad bude toj znati
Koji lik zlu svomu on ima iskati?

NIKOLA

Ja ga ništar bolje ne vim naučiti
Ner take nevolje tarpeć podnositi.
Inako čineći porugan će biti,
Hodeć i ležeći sraman će živiti.

PASKOJ

S takimi trudniji dano je život vas⁴
I vele mučniji negli je smartni čas?

NIKOLA

Komu je mučno toj i neće podnesti,
Čuvaj se i nemoj u to se zaplesti.

PASKOJ

Ča se je najbolje ljudem naučiti?

NIKOLA

Zlobe i svojevolje pridnje odučiti.⁵

PASKOJ

Zašto zlato blidi tere nima mira?

NIKOLA

Jere ga svak slidi i hlepi i tira⁶.

¹ *nač more iziti* - na što to može izaći

² *nasvade* - osvade, prokažu

³ *o tomu* - zbog toga

⁴ *s takimi...* - zar s takvima [ženama] nije teži sav život

⁵ *zlobe i...* - odučiti se od zloba i prijašnjih samovolja

⁶ *hlepi i tira* - želi i tjera (lovi)

PASKOJ

Reci mi zatime, oddahnuvši malo,
Obrokovat vrime kada je pristalo?

NIKOLA

Vrime blagovati bogatu najbolje
Jest (ča mogu znati) kad mu gre od volje,
A ubogu se dâ vrime kad uzmore
I kad se dogoda al bolje al gore.

PASKOJ

U čem je dovika zla najveće mnoštvo?

NIKOLA

Kad stara človika pritisne uboštvo.

PASKOJ

Kô t' je draže vino od svih ča se čuje?

NIKOLA

Veruj mi, ne ino ner kô se daruje.

PASKOJ

Rec' mi: kakov je pas i koje je čudi?

NIKOLA

Lačahan skakće vas, igra se i trudi,
Da sit čud promini, režljiv je k svakomu,
Priličan se čini ogaru velomu¹.

PASKOJ

Koja zvir najgore ujida i rani,
Kojoj se nitkore vasda² ne obrani?

NIKOLA

Od divjih jest zviri nesramni laživac,
I kî dobrih tiri³, zlobni razpravljivac⁴;

¹ *ogaru velomu* - velikom lovačkom psu, hrtu

² *vasda* - nikada (u niječnoj rečenici)

³ *tiri* - zatire

⁴ *razpravljivac* - ogovarač

A od pitomih on kí vuhleć¹ i mažuć
Zvoni himbeni zvon prijatelj se kažuć.

PASKOJ

Da ča je reći htíl ričmi brez otvora²
Koje je govoril mudri Fitagora³?
Nemoj dupsti oganj oštarjem od noža
Ča god se stavi na nj, skončaje, ne množa.
Općena stanjica nima se pustiti⁴,
Ni lasno desnica k svakomu kloniti.
Kad vlase podstrižeš, nad ustrižci ne stoj,
I nohte obrižeš, ni na nje mokrit poj⁵.
Protiv suncu stati nimaš⁶ kad govoriš,
Jer ćeš se kajati kad usta otvoriš.
Da ča je htíl reći, ne hteć da svi znaju,
Razumno ućeći da mudri uganjaju?
Uklon' se i biži i nemoj to dati⁷,
Svej⁸ u jednoj hiži lastovicam stati.
Čin' da t' se pohvata ruka lug smarsiti
Na kom ti pinjata bude se variti.⁹
Nigdar prik statire ne skači hudobno¹⁰
Ni prik ine mire, jer nije podobno.
Ul'jem stol¹¹ čistiti nemoj ni stirati,
Na kom ćeš siditi ali počivati.

Zatim primuknuše obadva prem tada
Kad se spomenuše da sunce zapada.
Barže se makoše jače napirući,
Dolame svukoše i potni i vrući.
Tuj si podvikujuć i trisku čineći
Kraj morski minujuć¹², more se pineći¹³,
Prostirući ruke ča bolje umihu,

¹ *vuhleć* - laskajući

² *ričmi brez otvora* - zagonetnim riječima

³ *Fitagora* - Pitagora, grčki filozof i matematičar

⁴ *općena stanjica nima se pustiti* - opći put ne smije se napustiti

⁵ *ni na nje mokrit poj* - nemoj na njih mokriti

⁶ *protiv suncu stati nimaš* - prema suncu stati ne smiješ

⁷ *nemoj to dati* - nemoj to dopustiti

⁸ *svej* - uvijek

⁹ *Čin' da t' se...* - nastoj da ti se ruka ne poduhvata gašenja vrućeg pepela na kojem će ti kipjeti lonac (Klaić)

¹⁰ *nigdar prik statire ne skači hudobno* - nikad preko vage (kantara) ne preskači sa zlom namjerom

¹¹ *stol* - stolica

¹² *kraj morski minujuć* - prolazeći kraj morske obale

¹³ *more se pineći* - dok se more pjenilo (od njihova veslanja)

Na ustje od luke¹ dojdoše gdi htihu.
Totu plav staviše², svi tri ne pridišu³,
Večeru opraviše, pekući na prišu⁴.
Sedši večerasmo dokle svitlo biše,
Večerav zaspasmo, jer nam se toj htiše.
Na hladu tuj speći, koli bi sladak san!
Ptice žubereći dokle poznaše dan.

¹ *ušće od luke* - ušće ili vrata luke Nečujam

² *totu plav staviše* - tu brod smjestiše; najbliže mjesto gdje su se mogli za noć zakloniti nalazi se za rtom kod ulaza, a zove se Bok od Rata

³ *ne pridišu* - bez predaha

⁴ *na prišu* - na brzinu, žurno

Treti dan

Tad se podvigosmo već se ne lineći,
U luku¹ idosmo tiho se vozeći.
Zatim plav surgavši² da se ne razbija,
Pojdosmo, ustavši³, u carkvu najprija,
Ter se poklonismo u carkvici onoj
I molbe svaršismo⁴ svak po običaj svoj.
Taj hvaljena mista paka obhodismo
Kâ lipa i čista pomljivo vidismo,
Ki se zelenjaše vartal, i gustirnu
Kâ nikad pojaše⁵ onu družbu virnu⁶
Od kê ti zgor pisah⁷ (koj budi vičnji raj!)
Ča od nje čuh i znah i ja i svaki kraj,
Vidismo njih stan'je kakovo je bilo
I sve pribivan'je obično⁸ i milo,
Zemlju kâ se teži⁹ i lipu poljanu
Kon kuće kâ leži kakono na dlanu,
I priddvorje i dvor, k tomu stabla nika
Više hiže odzgor od voća razlika.
I malo postavši svuda obajdosmo¹⁰
Pak se popeljavši s plavju otajdosmo¹¹.

Idošê družu ti kakono leteći
Gdi htihu loviti, luku prohodeći.
Mrižami loveći okolo pojdoše.
Zamani ne hteći da totu dojdoše.
I rib naloviše, ja ti dim, za niko,
Kôko sami htiše, čudo¹² priveliko.

Lipo t' bî viditi kada jih lovljahu,
Kraj plavi siditi gdi mriže dvizahu.

¹ u luku - iz Boka od Rata, gdje su noćili, uputili su se u nutrinu uvale

² plav surgavši - osigurati brod sidrom

³ ustavši - izišavši na kraj

⁴ molbe svaršismo - molitve obavismo

⁵ pojaše - napajaše

⁶ virnu - pobožnu

⁷ pjesnik tu napominje Bartučeviću da mu je već gore pisao o tim redovnicima (o Balistriću i Maruliću)

⁸ obično - domaće

⁹ ka se teži - koja se obrađuje

¹⁰ svuda obajdosmo - sve obidosmo

¹¹ otajdosmo - otidosmo

¹² čudo - mnoštvo

On ki jih dosiže¹ gdi cić ribne kosti
 S strahom² jih podviže, boječ se nabosti.
 Nikad se čujaše³: nut, praveć ovoga
 Koga iztezaše, zubaca veloga.
 Nikad jih brojaše: drugi, tretí, peti,
 Nikad govoraše: deveti, deseti,
 Š njimi se hitahu škarpine kolike,
 I kê se micahu komarče velike,
 Čarnorepi tokoj nemali za timi
 Kih biše velik broj ribami meu svimi.
 Salpe se lovljahu, vrane, drozgi, pici,
 Meu kimi višahu pagari velici.
 Šargi, trilje koje tko god bi zbrojio,
 I arbuni toje, vid' bi se utrudio⁴,
 Al jim biše paša kud lovit hodismo
 Al bì srića naša da tôko lovismo.
 Kê kad izplitahu⁵ mećući po plavi
 Plaho⁶ t' se metahu, jedna drugu davi.
 Taj jedva pridiše, taj dalje ne more,
 Ta jure izdiše, ta jošće kopore⁷.
 Nika repom plešće, nika se primeće,
 Taj se varti češće, taj plaši odveće.
 Lovivši pristasmo u niki veli bok⁸
 U komu imasmo odveće dobar smok⁹.
 Tuj stavši najedno¹⁰ ne samo ručismo
 Da ručak zajedno s obidom združismo.
 Pak s vesli u ruke spraviv se pojdoše
 I vozeć van luke barzo se najdoše.

Izajde galiija¹¹, stasmo se čudeći,
 Kako vesli sviija put od nas¹² vozeći.
 I k nam dovozivši, odkud smo, pitaše,

¹ *on ki ih dosiže* - onaj (ribar) koji ih dohvata. "Mreža se diže tako da nju jedan ribar dohvata redom dio po dio, a drugi je prima i slaže, pri čemu se neke ribe oslobode, a druge se kasnije ispliću iz mreže" (Bujas)

² *s strahom* - oprezno; naime, bojeći se da se ne ubode na otrovnu peraju ribe pauka

³ *čujaše* - čudaše

⁴ *vid bi se utrudio* - doista bi se umorio (kad bi ih pokušao zbrojiti)

⁵ *izplitahu* - ribe zapletene u mrežu treba isplesti

⁶ *plaho* - naglo

⁷ *kopore* - koprca, praćaka

⁸ *niki veli bok* - neka uvala, ubočeno mjesto obale, ne duboka uvala. Taj *niki veli bok* bila je posljednja postaja kod obilaženja luke Nečujma. Ime je toj uvalici Šumpljivena

⁹ *odveće dobar smok* - osobito dobro jelo

¹⁰ *najedno* - zajedno, ujedno

¹¹ *galiija* - veći brod namijenjen trgovini (ne ratna galiija)

¹² *od nas* - prema nama

Mi jim povidivši, ino ne iskaše¹.
 Pozna me gospodar, vesel da me je sril,
 Jere u Stari Hvar² u mene biše bil.
 Taj čas progovori i zva me da viju³,
 Uzašadši gori, njegovu galiju.
 Ondi me pozdravi za ljubav ne novu⁴,
 Kon sebe postavi za milost⁵ njegovu,
 Poljubi, počtova vele milo zvana⁶,
 Kako je njegova ćud vasda poznana.
 Gostu kî š njim biše povida od svega
 Sve ča god umiše zidan'ja mojega⁷.
 Pohvali perivoj, zide svekolike,
 I ribe⁸ kim nî broj i sve njih konike⁹,
 I stupe kamene kî su pod lozami
 I vočke sajene višćimi rukami¹⁰,
 I koji dvižu se čeprisi najviše
 I bazde i buse, š njimi tamariše.
 Kapare, žafrane od njih ne odklada¹¹,
 Smokve indijane¹² s listjem kô obada¹³,
 Zatim jelsamine po stupih povite,
 Žilje, ruzmarine, oleandra cvite.
 (Tko mi ga dobavi i čini saditi,
 Bog mu daj u slavi nebeskoj živiti!
 Meni počtovani dom Mavar¹⁴ posla toj,
 S čeprisi kê hrani¹⁵ gizdavi perivoj.)
 Jednu živu vodu, i drugu, i tretu,¹⁶

¹ *mi jim povidivši, ino ne iskaše* - kad im odgovorismo, drugo ne zatražiše

² *Stari Hvar* - Stari Grad

³ *da viju* - da vidim

⁴ *za ljubav ne novu* - u ime stare ljubavi

⁵ *za milost* - iz ljubaznosti

⁶ *poljubi, počtova...* - kao uzvaniku iskaže ljubav i čast vrlo ljubezno

⁷ *zidan'ja mojega* - moje građevine

⁸ *ribe* - bili su to, kao i danas u ribnjaku Tvrdalja, cipli

⁹ *i sve njih konike* - i njihove klijeti. To su dva presvođena prostora, koja čine podzemni nastavak ribnjaka, gdje se ribe mrijeste. Nad ulazom tih klijeti je napis "Nihil occultum" (Ništa nije tajno)

¹⁰ *sajene višćimi rukami* - sađene vješt看 rukama

¹¹ *ne odklada* - ne izostavlja

¹² *smokva indijana* - kaktus (indijska smokva)

¹³ *kô obada* - koje bode

¹⁴ *dom Mavar* - dubrovački pjesnik Mavro Vetranović (1482-1576) poslao je Hektoroviću različito bilje za perivoj; kao benediktinac koji je živio u samostanu, Vetranović je bio dobar poznavatelj hortikulture

¹⁵ *ke hrani* - koje čuva

¹⁶ *Jednu živu vodu...* - U perivoju je bunar sa živom vodom, koja je gotovo slatka. Od toga bunara, čini se, teče voda podzemnim žlijebom (*ždribom*) u ribnjak. Na tom se mjestu još danas nalazi, ali pod razinom vode ribnjaka, onaj kameni sud (*on sud kameni*). Očito se površina vode podigla poradi općeg spuštanja tla, što

Š njimi Dragovodu, dažjericu petu,
I vodu mu reče sladku kâ odzgora
Jednim ždribom teče u ribnjak do mora,
Kroz on sud kameni kâ tekuć minuje
Gdi družim i meni peru što tribuje.
I pisma¹ mu zbroji u kami dilana²
I koje gdi stoji na mista zidana³.
Sva mu hti pobrojiti, jedno mučat neće,
A jest jih može bit dvadeset i veće.
Tarpezu kamenu, grozde u njoj dilane,⁴
Meu sada⁵ stavljenu kâ su sa tri strane,
I početke⁶ nike od jedne tverdine⁷
Jur dosti velike i stvari još ine
Kê mi se ne vidi ovdi sad pisati,
Neka svaka sidi gdi se će pak znati⁸.
Nad ribnjakom odzgar golubinjak oni,
Više njega rebčar hvalom više poni.
Ne hti ostaviti najmanju shranicu⁹
Kû ne hti praviti¹⁰: peć¹¹ ni darvaricu¹²,
Gdi se vino vari pod pokrovom čisto
I za svimi stvari kokošinje misto¹³.
Činih ja doniti iznam iz plavi van
Od rib kê loviti trudiše oni dan
Ča najbolje biše i liplje izabrav;
Oni učiniše ča rekoh ne postav.
Toj mu prikazavši ispitah prošćenje,
K moru pogledavši da nam je jidren'je.
A on sud napuni kê nosi iz Splita
Naranač, limuni, ter meni poskita¹⁴.

pokazuju i rubovi ribnjaka. Sve nabrojane "vode" mogu se i danas naći u Tvrđalju i perivoju, samo je Dragovoda na vanjskoj strani zida, uz glavna vrata zgrade.

¹ *pisma* - natpise

² *u kami dilana* - isklesana u kamenu; natpisi su se sačuvali do danas

³ *na mista zidana* - uzidana mjesta, mjesta gdje je koji natpis uzidan.

⁴ *tarpezu kamenu...* - ploča toga kamenog stola urešena je ornamentom loze s grozdovima, u sredini je grb. Danas se nalazi uzidana kraj ribnjaka.

⁵ *meu sâda* - među nasadima; *sâd* znači i nasad, vrt, voćnjak, mali vinograd

⁶ *početke* - gradnja nije bila gotova

⁷ *tverdine* - utvrde, kule. Dvorac je bio utvrđen, je je bio izvan grada, u opasnosti od Turaka i gusara

⁸ *neka svaka sidi...* - Neka svaka ostane ondje gdje će se kasnije znati

⁹ *shranicu* - spremnicu, mjesto za čuvanje

¹⁰ *ku ne hti praviti* - o kojoj nije htio pričati

¹¹ *peć* - peć za kruh

¹² *darvarica* - spremište za drva, streha

¹³ *kokošinje misto* - kokošinjac, mjesto za kokoške

¹⁴ *poskita* - pokloni

Tuj se razdilismo ne hteći praznovat¹.
 Veće ne sidismo, pojdosmo putovat.
 I vrativ se na plav s galije čas oni
 Paskoj se ne postav tuj k meni prikloni,
 Tere me uprosi² ne rekši rič drugu:
 Tko je on kî nosi od zlata verugu
 I svilnu kavadu kom se je odio?
 Mni mi se³ u gradu da sam ga vidio.
 Kolici parsteni na rukah mu stahu
 S dragimi kameni u njih kî se sjahu!
 Zlatom pas pokriven i bičak gizdavi
 I svilom odiven, lipo t' ga sve slavi.
 Kad mu povidaše gospodar⁴ po broju⁵
 Sve ča godi znaše u tvom perivoju,
 On njega slišiti vele t' vesel biše,
 Reć bi da viditi sve ono želiše.
 Rih ja: ča t' se čini od toga človika?
 Reče: meni se mni od broja velika⁶.
 I meni, ja mu rih, jer kî prid njim stahu
 Dobro zamirah svih da mu čast činjahu.
 I žal mi će biti, kad smislim (dobro znaj)
 Da jih uprositi ne mogoh: tko je taj?

Mi toj govorivši lantinu svarnuše⁷,
 Timun načinivši vesla zamaknuše⁸.
 Kad jidro napeše, htiše se napiti,
 Zatim se počеше meu sobom šaliti.

Tuj bî pripovisti vrimena staroga
 Kojih se dosti čti do dneva ovoga,
 Kad su živinice ričmi govorile
 I kada su ptice pojuć svih učile
 Kî putuju gorom, neka bil'ja znaju,
 Uzbudiv⁹ se zorum, kû kripost imaju,
 Zelena dubrava kad tikom teciše¹⁰,

¹ *praznovat* - dangubiti

² *uprosi* - upita

³ *mni mi se* - čini mi se

⁴ *gospodar* - vlasnik galije

⁵ *po broju* - po redu

⁶ *od broja velika* - od uglednih ljudi

⁷ *lantinu svarnuše* - dok su vozili, bila je lantina sa smotananim jedrom privezana uz jarbol, a sad je odvezaše i tako "svrnuše", da mogu napeti jedro

⁸ *timun načinivši, vesla zamaknuše* - postavili su kormilo, a vesla, koja su dotada bila namještena za voženje (poprijeko na rubovima lađe), trebalo je "zamaknuti", tj. izvaditi i položiti tako da ne smetaju kod jedrenja

⁹ *uzbudiv* - probudiv

¹⁰ *tikom teciše* - trkom trčase

Košuta kon lava brez straha kad biše,
Zec tokoj kon harta gdi se ljudi čude,
Prid kim vas posarta kad ga tirat bude,
Kad vočke gredihu pustiv perivoje,
Rike pristanihu¹ brez barzine svoje,
Kad stinje uzbisni naglo postupajuć²
Za slatkost od pisni Orfea slišajuć.³

Malo primuknuvši svaki se čujaše⁴,
Skuta potegnuvši, da vitar padaše.⁵
Ne rekši rič inu staše se gledati,
Tere na izminu pričaše spivati:

PASKOJ

Tko darži hotnicu, blago će izgubiti,
Pak p'jući vodnicu nevoljan će biti.

NIKOLA

Tko se često čtuje⁶ hteć garlu zgajati,
On život skraćuje a blago raztrati⁷.

PASKOJ

Tko raskošno kuha, kî jidu sladčine,
Već jih od tarbuha neg od mača gine.

NIKOLA

Gdi prijatelja nî i još gdi on bude,
Vasdi ga spomeni da se ne zabude⁸.

PASKOJ

Čin' da si milostiv i laže se čuvaj,
K svakomu dobrostiv, starim čast vasda daj.

¹ *rike pristanihu* - rijeke se zaustaviše

² *postupajuć* - plešući

³ *Za slatkost...* - zbog slatkih Orfejevih pjesama, kojima je krotio zvijeri, pokretao kamenje i drveće, i zaustavljao rijeke

⁴ *čujaše* - čuđase; čudno im je bilo što je vjetar tako rano slabio, jer smorac obično pada tek sa zapadom sunca

⁵ *skuta potegnuvši, da vitar padaše* - Kako jedro (*skut*) nije bilo puno, trebalo ga je pritegnuti da zahvate vjetar njegovim boljim položajem.

⁶ *čtuje* - časti (jelom)

⁷ *raztrati* - rastroši

⁸ *da se ne zabude* - da se ne zaboravi

NIKOLA

Vridnije t' je, nastoj, da se zla ostaviš,
Negoli obraz tvoj da lipo napraviš
I da se proslaviš s kripostna nauka,
Da ga se dobaviš, ne budi ti muka.

PASKOJ

Ča godi otac tvoj od tebe će prijat¹,
Od sinov tvojih toj ti ćeš se nadijat².

NIKOLA

Ča nisi postavil toga ne pohiti,
Ter čin' da s' ostavil sa zlimi hoditi³.

PASKOJ

Od martva človika nigdar zlo ne reci,
A vasda do vika za dobrimi teci.

NIKOLA

Tko ima blaga dosti taj se sit nahodi,
Od sitošće psosti i karanje hodi⁴.

PASKOJ

Ljubimo dobroga zašto je dostojan
Milujmo zaloga jer je nepokojan⁵.

NIKOLA

I pravdu ljubimo, staviv ju na sridu⁶,
Brez koje vidimo zviri da se jidu.

PASKOJ

Onoga pohajaj kî tebe pohodi
I dar onomu daj kî s darom dohodi.

NIKOLA

Čuj se, ne prihini, ne čin' se veći svih,⁷
Sile¹ ne učini, jere je velik grih.

¹ *prijat* - primiti

² *nadijat* - nadati

³ *ter čin' da...* - te se potruđi da prestaneš ići sa zlima

⁴ *od sitošće...* - od sitosti dolaze uvrede i svađa

⁵ *milujmo zaloga jer je nepokojan* - ljubimo zloga jer je nespokojan

⁶ *na sridu* - na sredinu

⁷ *čuj se...* - čuvaj se, ne varaj, ne pravi se veći od svih

PASKOJ

Vasdi jazik stisni, za stolom najliše²,
Da te ne uzbisni veće ner se htiše³.

NIKOLA

Saznaj vrime kô je⁴, istinu nasliduj
Smarsi⁵ saržbe tvoje, s iskarnjimi miruj.⁶

PASKOJ

Ne reci zle riči nikomur, dobro čuj,
Ni na koga kriči, nikoga ne opsuj.
Ne prijam ovi svit⁷ i ti ćeš slišiti
Čim ćeš žalostan bit, ter se zasramiti.
Jer tko družih psuje kako mu je zgodno,
Taj mnokrat začuje ča mu nî ugodno.

NIKOLA

Oberi prî škodu⁸ neg sraman dobitak
I inu nezgodu neg porugan žitak⁹.
Zabiv škodno bitje pak ćeš miran sisti,
A gardo dobitje vasda će te gristi.¹⁰

PASKOJ

Govoreć ne plaši¹¹ ni se čin svaka¹² znat
I rukom ne maši, jer će te luda zvat.

NIKOLA

Dobro se nauči hižu tvu oditi¹³,
A jazik oduči prid umom hoditi.

¹ *sile* - nasilja

² *najliše* - osobito

³ *da te ne uzbisni...* - da te ne uzruja više nego što je trebalo

⁴ *saznaj vrime kô je* - upoznaj pravo vrijeme

⁵ *smarsi* - rasprši

⁶ *sa iskarnjimi miruj* - sa susjedima živi u miru

⁷ *ne prijam ovi svit* - ako ne primiš ovaj savjet

⁸ *oberi prî škodu* - radije odaberi štetu

⁹ *porugan žitak* - preziran život

¹⁰ *zabiv škodno bitje...* - zaboravivši štetu (štetno stanje) koju imaš, poslije ćeš sjediti u miru, a nepošten će te dobitak uvijek gristi

¹¹ *ne plaši* - nemoj se prenaljiti

¹² *svaka* - sve, sve stvari

¹³ *oditi* - opremiti

Zlata imaš ne malo i srebra, tim dvojim¹
Učin' pravo žvalo barzo ustom tvojim,
I ričem mirila na kâ ćeš miriti
U svaka tva dila ča ćeš govoriti.²
I o tomu nastoj vasda se čuvati.
Ne pušćat jazik tvoj u čem pomanjkati³.
Najliše gdino viš⁴ da zlohovník čuje,
Da, negoli ti mniš, ne zgodi t' se huje⁵.

PASKOJ

Ča t' se dâ u shranu⁶ povrati počteno,
Da ne zadaš ranu potajnu skroveno.

NIKOLA

Nesrićna nikade nemoj pogarditi,
Da te ne dopade čim ćeš se boliti.

PASKOJ

Neuzmožne stvari ne hlepi⁷, ni čini,
Čim se hine stari, mladi i svi ini.

NIKOLA

Kî su mudri zvani misleći se trude
Da jim se na stani⁸ koje zlo ne zbude.
A kad jim došla je nesrićna koja stvar,
Tada se poznaje kî je jak i hrabar.

PASKOJ

Prijatelj čistoći i razumu budi,
Sa sve tvoje moći okol njih se trudi.

NIKOLA

Ča god ćeš činiti al duglje al šire⁹,
Nemoj poviditi da ti ne zamire,

¹ *tim dvojim* - tima dvoma

² *zlata imaš...* - ako imaš puno zlata i srebra, brzo svojim ustima napravi prave žvale (kao na konjskoj uzdi), a riječima vagu na kojoj ćeš odmjeriti, pri svakom svom postupku, ono što budeš govorio

³ *pomanjkati* - pogriješiti

⁴ *najliše gdino viš* - osobito kad znaš

⁵ *huje* - (još) gore

⁶ *u shranu* - na čuvanje

⁷ *neuzmožne stvari ne hlepi* - ne žudi za nemogućim stvarima

⁸ *na stani* - kod kuće

⁹ *al duglje al šire* - dulje ili šire, tj. drugačije nego obično

Jer kad se ne zbude ča si govorio
Ljudi t' se začude, sam se s' pogardio.

PASKOJ

S umiljenim volim dil škode imiti
Negoli s oholim dobitje diliti.

NIKOLA

Tko će poboljšati duševno¹ živeći,
Taj more ufati milosti doteći.

PASKOJ

Nedostojan tko je hvalit ga ne mari,
Čić blaga tokoje ni zacića dari.

NIKOLA

Tko hoć' dobro čini na svitu ovomu
Ter se velik ne mni, umiljen svakomu,
On u svemu tomu ne daj hvalu sebi
Negli jedinomu, Stvoritelju, tebi.

PASKOJ

Tko želi dobavit brašna² se zadosti
Počan od mladih lit do vele starosti,
Dobav' se razuma, jere bo nî ina
Od mudroga uma vridnija baščina.

NIKOLA

Tko u drage stvari mnogu ljubav stavlja,
Bolezan ga vari³ kada jih ostavlja.

PASKOJ

Gospodarom biti nî dobro nikomu
Tko prija služiti ne bude drugomu.

NIKOLA

Svim miščanom tvojim nastoj ljubak biti
I tujim i svojim, jer će t' bolje biti.
Protiv tomu stoji kako ljuta zmija
Kâ se svih⁴ ne boji, smradna oholija.

¹ *poboljšati duševno* - postati bolji savjesno živeći

² *brašno* - hrana; imetak

³ *bolezan ga vari* - bol ga muči

⁴ *svih* - nikoga (uz niječni glagol)

PASKOJ

Ako t' ne more bit nač sarce kopore¹,
Čini da budeš htit ča ti biti more.

NIKOLA

Nikoga² Bog odzgar razumom čestiti³,
Nikomu drugi dar i milost poskiti.

PASKOJ

Koja su snažnija, ona ne izkušuj
I kâ su tančija, ništar ne iziskuj,⁴
Da misliti nastoj (ako si sebi mil)
Gospodin i Bog tvoj ča t' je zapovidil.

NIKOLA

Ni toliko grih mal ki kad se zapusti,
Da nije uzbuja i da ne otusti.
Kad ča nepristalo čine neumići.
Ni samo ostalo, vasda se optići⁵.

PASKOJ

Smartni grih učinit za ništor ne imaš
Ni dušu prihinit koju čistu imaš,
Premda će zgoditi svaka se čudesa
Ter se razoriti zvizde i nebesa.⁶

NIKOLA

Milosardan buduć, tko će pravo živit,
Neće ga zlobe tuć, blagoslovljen će bit.

PASKOJ

Milosardja dilo ovo je pod šibu
Pogledati milo iskarnjih potribu,⁷
Pomoć udovicu ter ju pohajati
I njeje dićicu i njim svita dati.

¹ *nač sarce kopore* - za čim ti srce kuca, žudi

² *nikoga* - nekoga

³ *čestiti* - usreći

⁴ *koja su snažnija...* - ne istražuj preteške stvari i ne ispituj koje su stvari finije, preteško shvatljive

⁵ *optići* - množi se

⁶ *Premda će...* - upozorenje na sudnji dan

⁷ *pogledati...* - samilosno pogledati potrebe bližnjih

NIKOLA

Umiljen tkono je i zlom ne odvrća,
On dobro dni svoje provodi i straća,
Jer najobičniju kripost je dotekal¹
I najkorisniju; mudri je toj rekal.

PASKOJ

Blažen ti je oni človik, Gospodine,
Koga ti zaslone neka ne izgine,
Skazav mu tvoj zakon i njega naučiv,
Ki oblužujuć on neće ti biti kriv.

NIKOLA

Kripost mnogu prave² dare³ ne primati
Tko će brez razprave⁴ počten'je imati.
Jer tko skupost⁵ slidi, on svoj stan⁶ smučuje:
Tko dar nenavidi⁷, častan životuje.
I takove dari naravi se čuju,⁸
Da se mudri i stari njimi zaslipluju.

PASKOJ

Bolje t' je pravednu o malu živiti
A dušu narednu i pamet imiti,
Neg veliko blago s grisi ki te kolju
I sve ča ti drago imiti na volju.

NIKOLA

Ki je zlo obučen i priprost sasvima
I ki ni naučen i knjige ne ima.
Bolji je neg oni ki zakon pristupa⁹,
A razumom zvoni svude kuda stupa.

PASKOJ

Lipo t' je viditi i toga ja hvalim
Ki riči poskiti s obličjem pristalim,
I ki s mirom hodi za svoje počten'je,

¹ *dotekal* - postigao

² *kripost mnogu prave* - kažu da je velika vrlina

³ *dare* - poklone, mito

⁴ *brez razprave* - bez prigovora

⁵ *skupost* - lakomost

⁶ *svoj stan* - svoje stanje

⁷ *nenavidi* - prezire, mrzi

⁸ *i takove naravi...* - čuje se da ima darova takve vrste

⁹ *pristupa* - prestupa, krši

U njem se nahodi kriposti zlamen'je,
Priloživ jošće smih i odiću k tomu,
Kakov je koji njih kazat će svakomu.

NIKOLA

Najboljega broje pri ner inih čuje
Ki u stvari svoje čini ča tribuje.
Dobar se i on di ki misal ne muči,
A činit ne sidi² ča ga tko nauči.
Da tko ne umi sam i družih ne haje,
On ti sebi i nam nevidan ostaje.

PASKOJ

Gdi godi se goji stanom oholija³,
Njoj ti se pristoji vasdi pedipsija.

NIKOLA

Ako te uzmažu⁴ grišnici gladeći,
Ne viruj ča t' kažu tva dila slaveći.

PASKOJ

Zloban človik biga⁵ kad ga tko ne tira⁶,
Po ulicah šmiga, često se ozira.
Da ki godi se prav i dobar nahodi,
Taj kripak kako lav brez sumnje⁷ svud hodi.

NIKOLA

Tko god za saznan'je od griha se kaje,
Kripko mu ufan'je pri Bogu ostaje.

PASKOJ

Cić dragosti⁸ nemoj prijatelja tvoga
Vaskolik život tvoj uvidit nikoga.

¹ *ne muči* - ne prešućuje

² *činit ne sidi* - ne oklijeva činiti

³ *gdi god se...* - gdje se god u kući goji oholost

⁴ *uzmažu* - zamažu (laskajući)

⁵ *biga* - bježi

⁶ *kad ga tko ne tira* - kad ga nitko ne tjera

⁷ *brez sumnje* - siguran, bez straha

⁸ *čić dragosti* - zbog ljubavi

NIKOLA

Najveće on udi¹ koji se pričinja
Kažuć da ti prudi, a sam te razčinja.
Kad se tko ne bljude, kad se ne nadije²,
On se ne zabude³, ča more zadije⁴.
Ki tebe hvaleći usta i ne stisne
Dokle te gladeći u jamu potisne.
Čuj ga se kôko mož⁵ kad bude smijati,
Jer smihom oštri nož kim ti će smart dati.

PASKOJ

Dobrote zadosti u sebi tko nosi
Lahko ti milosti u Boga isprosi.

NIKOLA

Tko brime vazima družim nauk dati,
Ovu pomnju ima liše⁶ svih imati:
Da guli tamnosti i zlobščine svake⁷,
A sije kriposti hrabrene i jake.

PASKOJ

Tko godi ne haje ljudskoga hvaljen'ja,
On miran ostaje slišec pogarjen'ja.

NIKOLA

Kad koga vidimo u zgrišan'ju stati,
Nu se spomenimo pomoć mu podati.
Ne čineć toj dilo mi smo ne scinili⁸
Koga smo primilo⁹ ljubiti imili.

PASKOJ

Velike kriposti blagom se odiva
Tko božjoj svitlosti pravi sluga biva.

¹ *udi* - škodi, šteti

² *kad se tko...* - Kad se tko ne čuva, kad se ne nada

³ *ne zabude* - ne zaboravi

⁴ *ča more zadije* - naškodi u čemu može

⁵ *čuj ga se kôko mož'* - čuvaj ga se koliko možeš

⁶ *ima liše* - mora iznad

⁷ *da guli...* - da čupa sve tmine i zlobe

⁸ *ne scinili* - ne cijenili, prezreli

⁹ *primilo* - premilo, ljubazno

NIKOLA

Lasno ć' sebi svita dat prî ner se zgodi,
Ako t' je očita izgibil kagodi
I lahko će svaki moć se ukloniti
Neprijatelja kî bude mu prititi.

PASKOJ

Za nauk vasdi je jazik pravdenika,
Vridno sime sije rič dobra človika.

NIKOLA

Gđi e ne nahodi tko rič božju sije,
Velikoj se škodi toj misto nadije.

PASKOJ

Tko god je saržbe pun i zloban se vidi,
Sva župa, vas katun njega nenavidi.
Jer kako umiljen iza bit miran truja,
Tako ti saržbeni¹ nesklade podbuja².

NIKOLA

Nastojmo imiti mi kriposti one,
Tim dobro činiti koji nas progone.

PASKOJ

Ni dosti čistoće i divstvo³ imiti
Vikovnje tko hoće spasen'je dobiti,
Jer jedna dobrota u raj ne dovodi,
Ako se grihota koja š njom nahodi.

NIKOLA

Nitkor protiv volji neće spasen biti
Ni pokoj najbolji nebeski imiti.

PASKOJ

Tko rugljiva uči on veće nego mni,
Jer se zaman muči, sebi škodu čini.
Ne karaj rugljiva, jer ti će zlo htiti,
Negli spametljiva⁴, kî će te ljubiti.

¹ *saržbeni* - svadljivac

² *podbuja* - potiče

³ *divstvo* - djevičanstvo

⁴ *spametljiva* - pametnoga, mudroga

NIKOLA

Veće je pristalo¹ dobra dila tvorit,
Ner vele ni malo od sebe govorit,
Jer nas naša dila ljudem povidaju²,
Draga al nemila, po kih nas poznaju.

PASKOJ

Neprijazni pusti, nigdir ne zagrubi
Ni dilom ni usti, sa svakim se ljubi.
Tim prosti najliše (sebi čineć silu)
Kí te uvridiše u komgodi dilu.
Na toj potaknutje jest verna svakoga³
Često spomenutje danka umarloga.
Nijedan ini lik rasaržbi nî veći
Ner kad misli človik da će martav leći.

NIKOLA

Prí volij podniti psovku i vašćinu,
Neg tî učiniti komu god gardinu;
Jere podnoseći mir će se dobiti,
Osvetu čineći nećeš miran biti.
Tko ti psovku reče, lažuć po nauk svoj⁴,
On sebi doteče⁵ grižnju i nepokoj
I gdi te taj stane⁶ kî prava uvridi,
Zlobnu ćeš dat rane kad godi te vidi,
I sram će ga biti samoga od sebe
Kada se smisliti od bude od tebe⁷.

Oni toj govore, na Kabal dojdosmo
I vitar i more veselo projdosmo.
I totu došadši izglasa viknuše,
Bokaru popadši, ter se napinuše⁸.
Nigdi o večernjoj⁹ u najbolje doba¹⁰
Velik jim biše znoj¹¹ i tašća¹ utroba.

¹ *veće je pristalo* - više se pristoji

² *povidaju* - pokazuju, pričaju o nama

³ *na toj potaknutje...* - na to potiče svakoga vjernika

⁴ *po nauk svoj* - po svojoj navici

⁵ *doteče* - pribavi

⁶ *stane* - sastane, sretne

⁷ *kada se...* - Kada god na tebe pomisli

⁸ *napinuše* - malo se napiše

⁹ *večernja* - crkveni obred koji se moli oko 4 sata poslijepodne; put od Nečujma do Kabla (14 milja) prošli su brzo, jer im je vjetar bio povoljan

¹⁰ *u najbolje doba* - jer tada više nije jaka ljetna žega

¹¹ *znoj* - jer tada je vjetar pao, pa se opet digla vrućina

Toga rad sedošē zatim užitati
Ča bolje mogoše, vincem pripivati².

Dokle užitaju pojdoch posiditi
Pri moru na kraju³ ter se stah čuditi
Da su ljudi мноzi viditi priprosti,
Zlorušni⁴, ubozi, a imaju dosti.
Jer s takimi ljudi budu pribivati
Razum, pravi sudi, i njih odivati.
Kripost š njimi zato otajno pribiva
Kakono i zlato kô zemlja pokriva.
Mnimo da ne umiju koliko ugarci⁵,
Kad riči prosiju, tot veli mudarci.
I vide se izvan u tisknu živin'ju,
Iznutra budu stan čudnomu umin'ju.
Čul si⁶ Diojena⁷, kî blaga ne imiše,
Bačva nezadnjena⁸ kojemu stan biše,
Ter mu zavijaše⁹ Aležandar cesar¹⁰,
Jer u njem vijaše kriposti velik dar.

Zato kad ustaše, jah¹¹ jim govoriti:
Svaki vās kazaše ne vele umiti
Ter me ste varali, je l' pravo toj, vite¹²,
Zač neg ste kazali vele već umite.
Toj su potvrdile vaše pisni one
Kê mi vele mile u sarcu još zvone,
Kê mi će uzrok bit da vas ću želiti
I s vami češće it kudgod se voziti.
Pokloniv se natoj Paskoj zahvaljiva
I jošće razum svoj besidom pokriva.
Reče umiljeno: hvala tvoj vridnosti,
Sve je to rečeno po njeje milosti.
Svaki nas poznaje mi da smo isto toj,
Siromaški da je meu ljudi veći broj.

¹ *tašća* - prazna, jer su ranije objedovali

² *vincem pripivati* - uz jelo su pijuckali vino

³ *pri moru na kraju* - na obali uz more; mjesto gdje se pjesnik iskrcao zove se Bok od Kabla

⁴ *zlorušni* - loše odjeveni

⁵ *ugarci* - ugrci ili ogrci, najobičniji morski puževi naše obale (u Splitu nanare, u Dubrovniku narikle)

⁶ *čul si* - pjesnik se obraća Bartučeviću

⁷ *Diojena* - Diogena, grčkog filozofa stoika koji je živio u bačvi

⁸ *nezadnjena* - bez dna

⁹ *zavijaše* - zavidaše

¹⁰ *Aležandar cesar* - car Aleksandar Veliki

¹¹ *jah* - počeh

¹² *vite* - znate

Toj rekši zatad rih da riči ostave,
 Večeru naredih da rano oprave.
 Kako bi rečeno, tako bi svaršeno,
 Vareno i pečeno, lipo napravljeno.
 Zaran večerasmo i na volju sideć,
 Večerav, postasmo meu nami besideć.
 Od lova morskoga dosti govorismo
 I puta onoga dobar dil zbrojismo.
 Totu jim rekoh ja: oto ste vidili,
 Sve se je, bratjo mâ, zbilò ča smo htìli.
 Dobro smo hodili po moru duboku,
 Zdravo se vratili k našem otoku.
 Vi ste pripivali, bugarili dosti,
 Dostojni ste hvali za vaše kriposti.
 Gdi su sad vitezi, od kih pripivaste,
 Vojvode i knezi kojih spominaste?
 Na svit jih sada nî, jedva se ime njih
 Zna, reć bi je u sni kakono ljudi svih.
 Kud oni pojdoše i mi ćemo iti,
 I gdi svi dojdòše mi ćemo prispiti.
 Kamo vojevan'je, kamo njih hrabrosti
 Biše i gizdanje i svake radosti?
 Vrime jih odnaša kako se ne čuje,
 I dila će naša, smart bo sve skraćuje.
 Jer je sve taščina ovi svit ča prosi,
 Kakono maglina kû vitar zanosi,
 Ali kako para iz zemlje kâ hodi,
 Taj čas kâ se stara kada se porodi.
 Zač ovdì dugo stan ne more nam biti,
 Odkle do malo dan tribuje otiti.
 Zato mi išćimo oni stan doteći
 Koji nahodimo od svih vikov veći¹,
 Ona pribivan'ja da bi nas dopala
 Gdi su ljupka stan'ja nada sva ostala,
 Koja su želile na svitu ovomu
 Duše Bogu mile u dilu svakomu;
 Koja Bog pripravi, stvoritelj od svega,
 U nebeskoj slavi tim kî ljube njega.
 An on ti ga ljubi i on ga čtuje
 Kî mu ne zagrubì², kî zakon spunjuje.
 Njegovi zakoni hvale su dostojni
 U kih su nasloni³ mirni i pokojni.
 Rekal je: ne tuži niktòr, od zla se kaj,
 Zapovid obsluži, ter hod k meni u raj.

¹ veći - trajniji

² ne zagrubì - ne ogriješi se

³ nasloni - oslonci

Zapovid usilna nijedna božja ni,
 A plaća obilna za to se svim čini.
 Veli nam: jednoga Boga verovati,
 U njega samoga ufan'je imati.
 Ime u taščadi¹ njegovo ne reći,
 Počten'ja² zaradi vasda ga časteći.
 Blagdan počtovati na misu hodeći
 I tege puščati³ molitve čineći.
 Jednomu i drugomu⁴ da svako rojen'je
 Roditelju svomu pridaje počten'je.
 Nikogar nemilo da nitko ne ubije
 Na rič ni na dilo ni mu smart želije.
 Da ča ne ukrede tko vazam u ruku,
 Tko neće da sede u vikovnju muku.
 Da nam je ugodno putju ne zgrišati⁵,
 A krivo i škodno ne svidokovati.
 I tuju nigdare ženu ne želiti
 Gdi se duše vare⁶ tko neće otiti.
 I tokoj nikadar ne žudit ni htiti
 Od pravde koja stvar ne more nam biti.
 Zato ne činimo nijedno zgrišen'je
 U komu vidimo zakona uvrijen'je⁷.
 Člane svete vire daržmo stanovito⁸
 Koji se ne mire ni vide očito.
 Oćućen'ja⁹ naša s kih čudna množ¹⁰ gine
 Ne dajmo da paša budu kê taščine¹¹.
 Vidin'je, slišan'je, obonjan'je¹² s timi,
 Garla okušan'je, taknutje¹³ za njimi,
 Htijmo da toj čine, nač nam jih Bog poda,
 A ne stvari ine s kih je duši škoda.
 Milosardja dila činmo telesnoga,
 Kâ su Bogu mila, tere duhovnoga:¹⁴

¹ u taščadi - isprazno, uzalud

² počten'ja - poštivanja

³ tege puščati - radove, poslove ostavljati

⁴ Jednomu i drugomu - misli se na roditelje

⁵ putju ne zgrišati - ne sagriješiti bludno

⁶ vare - muče

⁷ zakona uvrijenje - povredu zakona

⁸ stalnovito - stalno

⁹ oćućen'ja - osjetila

¹⁰ čudna množ - veliko mnoštvo (ljudi)

¹¹ taščina - taština, tj. nevrijedne stvari

¹² obonjan'je - vonjanje, miris

¹³ taknutje - opip

¹⁴ milosardja dila... - djela milosrđa se dijele na djela tjelesnog i duhovnog milosrđa

Pitajuć lačnoga¹, sužnje odkupujuć,
 Pojeći žednoga, golih obukujuć,
 Na stan primajuć goste i putnike,
 Ter pohajajuć slabe nemoćnike,
 Martvih ne čineći van zemlje ležati
 Neg jih nastojeći milo pokopati,
 Priprostih učeći, bludnih upravljajuć²,
 Svita ne krateći neumičim dajuć,
 Žalosnih tišeći, s naredne beside³,
 Za onih moleći kî nas nenavide,
 Psovke i razprave svih od sarca praščajuć
 I tokoj usilnih⁴ mirno podnašajuć,
 Vasda ljubeć Boga, stvoritelja svega,
 A kako samoga sebe iskarnjega⁵.
 U tomu se broje zakoni njegovi
 I u tom svi stoje i stari i novi.
 Kî di riči one: ako me ljubite,
 Činte da zakone moje obslužite.
 Od tih kî jih znaju, tko se š njih ne krene⁶,
 Ja dobro poznaju da taj ljubi mene.
 I ja ću se njemu milo očititi
 I njega u svemu za draga imiti.
 Jošće di varh toga: tko me bude ljubit,
 On od otca moga ljubljen će vasda bit.
 K njemu ćemo priti, š njim se dragovati,
 I njega ljubiti i š njim pribivati.
 Zato ga ljubimo nada sve ostalo
 I njemu služimo verno i pristalo.
 Molimo neka dar ovi nam daruje
 Da duša vasda zgar tilom gospoduje,
 A dušom razum naš da vas vik oblada,
 Svih ljudi, moj i vaš, ne pošav nazada⁷,
 A razumom vaju božja milost vela:
 Kojom se vladaju svi gradi i sela.
 Sad sa mnom svaki vâs Bogu hvalu pridaj,
 Na zdravju koji nas dovede na naš kraj⁸.
 On nam raj dohrani i pošlji nam zlamen
 Kî nas vasda brani; oni riše: amen.

¹ *pitajuć lačnoga* - hraneći gladnoga

² *upravljajuć* - popravljajuć

³ *s naredne beside* -sa zgodnom, prikladnom riječju

⁴ *usilnih* - silovite (ljude)

⁵ *sebe iskarnjega* - svoga bližnjega

⁶ *š njih ne krene* - ne odstupa od njih, tj. od zakona

⁷ *ne pošav nazada* - ne zaostajuć

⁸ *na naš kraj* - na našu obalu, na naš otok

Ja prem toj svaršivši¹ sunce se obori,
Malo potarpivši² noć osta odzgori³.
I zatim domalo barzo se spraviše
Vazamši svičalo luč⁴ na nj postaviše.

Idosmo puzeći potihom kraju pram,
Jedan njih vozeći, drugi osti vazam.
Oh lipo ti biše meni pogledati
Kad riba ploviše⁵ gdi ju on zamlati.
Oni teg težati⁶ hitro bo umiše,
Svude obgledati kako se gdi htiše⁷.
Čudo sam vidio prohodeć oni kraj,
Jednom je grišio⁸, ne veće, večer taj.
Jedna kû prežaše⁹ mal mu se ne umače,
Jer nigdi ležaše tajeć se meu skrače.
I drugu tuj vadri bolje nego mnjaše
Kojoj se pri sadri kus repa vijaše¹⁰.
A niku nemilo, kakono sâm htiše,
Upravi u rilo kô van rape¹¹ biše.
Udri dva jastoga¹² dobra i nemala,
Po sridi svakoga rana je dopala.
Kojino skaćući po moru igrahu,
Šćipali mašući svoga zla ne znahu.

Prid samu Zavalu¹³ dojdosmo loveći
Kako u zarcalu sve na dnu videći.
I znaj da lov taki miliji mi biše
Nego ini svaki kî parvo činiše.
Pravo ti govoru, oni¹⁴ bo jest bio,
Ako sam na moru drugi lip vidio.

¹ *prem toj svaršivši* - čim to svrših

² *malo potarpivši* - malo se ustrpivši, pošto smo malo pričekali

³ *odzgori* - na istoku

⁴ *vazamši svičalo* - uzevši svijeću koja se postavi na pramac da osvijetli dno s pomoću *luči*, smolaste borovine, koja se stavlja na rebra svičala; pod svičalom se riba lovi ostima u noćima bez mjesečine

⁵ *ploviše* - plivaše

⁶ *teg težati* - raditi posao

⁷ *kako se gdi htiše* - kako je gdje trebalo

⁸ *grišio* - pogriješio, promašio

⁹ *prežaše* - vrebaše

¹⁰ *vijaše* - vidaše

¹¹ *rape* - rupe

¹² *jastog* je dubinski morski rak. Kako se tu spominju štipala, po srijedi je rak hlap

¹³ *prid samu Zavalu* - to mjesto pred zavalom zovu ribari Zubačni bok (Bujas)

¹⁴ *oni* - onaj lov; pjesnik uvjerava Bartučevića da je taj noćni lov bio najljepši

Ribe nabodoše ne prem kôko htiše
Ner kôko mogoše, malo mraka biše¹.

Poča se podivat misec iza gore,
Svu zemlju obsivat i toj sinje more.
Zato se ja počah totu razpravljati²,
Veće časa ne stah, pojдох počivati.
Samo jim ovo rih: volju mi spunite,
Imam potrib mnozih, čujte, ne zaspite.
Bugarite i pojte, li da smo po hladu,
Veselo nastojte, u Staromu Gradu.
Paskoj rič izusti, priča³ govoriti:
I nam ti se grusti⁴ veće dni gubiti.
Vrime upušćasmo cić ove lovine,
Vele⁵ se zastasmo od naju družine⁶.
Luč nam je cipati i karpiti mrižu,
A pak putovati k Visu na Komizu⁷.
Kako jim rekoh ja tako učiniše
I pri ner sunce sja na Tvardalj dopriše.
Ča večer lovismo po moru sviteći
Za nestvu⁸ dilismo gdi može doteći⁹.
Bil bih ti poslal rib, viteže svim pravi,
Ne to cića potrib neg zarad ljubavi.
Već ča si daleče, meu nami je gora¹⁰,
A znaš ča se reče: jij ribu iz mora,
A meso iz kože, jer jedno i drugo
(kako znaš) ne može liti stat nadugo.
Li neč' brez lovine ni ti moje biti,
Jere gospodine, mužu plemeniti,
Jer ju ćeš imiti u knjižici ovoj
U koj ćeš viditi i vas lov i put moj,
Kojom ćeš živiti pun slavna imena,
Skončan'ja¹¹ ne imiti do duga vrimenta,
Dokle strana ova (der do togaj vika)

¹ *malo mraka biše* - izašao je mjesec (*mrak* je naziv za noć bez mjeseca, doba za noćno ribanje)

² *razpravljati* - raspremati, svlačiti

³ *priča* - poče

⁴ *I nam ti se grusti* - mučno nam je

⁵ *vele* - odveć

⁶ *družina* - ribari imaju svoju družinu za lov velikim mrežama

⁷ *k Visu na Komizu* - Mjesto Komiza na otoku Visu je odvajkada važno ribarsko mjesto na zapadnoj obali otoka Visa; tu se love i sole srdjele

⁸ *za nestvu* - da se ponese; poslije ribanja se noćna lovina dijelila, da svaki ponese svoj dio kući

⁹ *gdi može doteći* - kako je moglo doteći; dijelovi lovine su samo približno mogli biti jednaki

¹⁰ *meu nami je gora* - Bartučević je stanovao u novom gradu Hvaru, pa bi trebalo prenositi ribu po ljetnoj vrućini preko gore koja dijeli Starigrad i Hvar

¹¹ *skončan'ja* - smrti

Bude čtiti slova našega jezika.
Toj ti će draže bit ner moja lovina,
(Kê bi bil barzo sit), al koja stvar ina.
Ja ću želit meni, rodjače primili,
Da bi mi taki dni često dohodili.

Hieronymo Bertucio, equiti mag.¹
Hectoreus, semper tua stans ad vota paratus,
hanc tibi perpetua nectit de fronde coronam.

Petrus Hectoreus

MCCCCCLVI, die XIII. januarii

¹ *MAG.* se može čitati *magistro* ili *magnifico*. To posljednje odgovara bolje hrvatskomu naslovu, što ga inače daje Hektorović Bartučeviću: dostojnomu.

² Hjeronimu Bartučeviću, vitezu dostojnom, Hektorović, ostajući uvijek pripravan na tvoje želje, tebi ovaj vijenac savi od vječnoga lišća. *Petar Hektorović, 14. siječnja 1556.*

**Poštovanomu gospodinu
Mikši Pelegrinoviću¹, vlastelinu hvarskomu,
kančiliru zadarskomu**

Prigoda mi se po ovomu napokonjem Uskarsen'ju, Pelegrinoviću mili, pojeti do onoga slavnoga grada (kojim se svi dičimo) Dubrovnika s nikimi rođjaci i s prijatelji mojimi u ormanu brigentinu, s jednom mrižaricom pod zapovid našu, gdi nas biše dvadeset po broju meju onimi koji služahu i kî služeni bihu, liše prisidac, namirnikov i prijatelj; na kî put vele me potaknu želja da vidim i stare prijatelje i nove, navlastito nike nigdar parvo nevidine, i došadši tamo prijati bismo i združeni s velikom ljubavju koju ti ne umim izpisati ni mogu, i prem da bih mogal, bila bi stvar vele duga pobrajati ljubav i milošću koju prijasmo najparvo od one prisvitle i prave gospode (koju kako je Bog milostivi gospodstvom darovao, tako ju je pametju i umin'jem i umiljenstvom i blagodarstvom i pravdom i kripostju narešio) i potom koju smo imali od prijatelj mnogih. Samo ti najedno govoru, ne listo u gradu da vaski u daržavi i kotaru njegovu gdi godi smo došli (a prošli ga smo i vidili dosti) vaski smo bili po čudnovati način vidini, ljubljani i obilno obdarovani, tako da jim smo ostali svim veće nego gvozdenimi verugami vikovnjim načinom obezani. U kom gradu meju stvari ine najdoh se vesel nemalo kada vidih da je i ondi poznano ime tvoje, jere izpitovan bih dosti za tebe i vele mi pohvaljena bi ljupka tvoja kakono stvar zamirita i izvarsna, kojuno ti nikad u pridnja vrimenta složi naredno i upisa. S koga puta nakon dvadeset i pet dan vrativši se domom, povidan mi bi jedan glas vele drag i ugodan, a to da se je tvoja vridnost združila s gospojom Livijom, vladikom narednom, plemenitom i pohvaljenom, za kû stvar ti se raduju sa svim sarcem, i veselim, željući vam dug život, skladan, miran, čestit i dobar. I za zlamen'je od toga šalju ti s ovom knjigom pripisano (izvan onoga Ribanja moga i ribarskoga prigovaran'ja) ono čim mene u rečenomu gradu Dubrovniku i potom u našem u zavraćenju nadiliše, hoteći tebe od svih stvari kojimi mene darivaju dilnika učiniti. Toj ti će biti namisto onih darov koji se budu prijateljem na pir posilati. I povidaše mi do nekoliko vrimenta potom da si se pozlovoljil, jere ti je parvi plod pomanjkao. Nemoj, molin te, da na svem daj hvalu Bogu koji sâm i jedini zna ča nam je za bolje i kî nam daje mnoge pute po kih moremo kriposti od uztarpin'ja pokazati, koji nam dili milosti i daje ono ča je drago njemu i vazima opet (kakono stvar svoju) kada je njemu ugodno. Budi ti dosti poznati da imaš virenicu plodnu, ča si (tako se meni mni) vele želio. Neću da se počudiš da ti se nisam prija radoval nego sada, jedno, zač i pozno radovan'je nije nigdar pohujeno, drugo, zašto i ne mogoh, jere sjutradan kako se varnuh s puta onoga, dojde mi jedna čudnovata nemoć koju ti ne umim izreći i koja mi omrazi život moj, za tom druga koja me dovede do smartnoga mejaša tako da mi jedva u staru kipu nevoljnu dušu ostavi, za njimi treća i četvarta (koje mi ne tribuje pobrajati) tako da ovo šesti misec teče da me muče i nevolje i malo je dan da sam se počel dvizati s odra i pomalo postupati. U komu stanju najparvi trud prijah tebi ovo pisati, ufajući, kada izaznaš istinu od mene, da mi ćeš sve prijati za dobro. A za što imam sumnju nemalu da ti će u onomu ribarskomu prigovaran'ju jedna stvar biti neugodna dokle joj uzrok ne poznaš, a to jere si (možebiti) i od družih slišal bugarščice one koje su moji ribari bugarili i onu istu pisan koju obadva zajedno pripivaše, i mni mi se da mi

¹ Mikša Pelegrinović (oko 1500-1563) već se 1523. spominje kao *defensor* hvarske komune, od 1535. notar je u Korčuli, a od 1549. do smrti kancelar *in criminalibus* u Zadru. Autor je maskerate *Jejupka* (*Jupka*, *Jedupka*), jednoga od najizvornijih i najboljih djela stare hrvatske književnosti.

ćeš reći u sebi: zašto nisi sam od tvoga uma kojegodi bugarsčine i pisan izmislio i složio nego si pošal one stvari kê i druzi umiju povidati? Zato ti dam znati da sam ja veliku pomnju stavil izpisati izvarstnomu vitezu onomu i dati na znanje sve ribanje moje i vas put moj pravom istinom onako kakov je bio, ne priloživ jednu rič najmanju, jer se inako nije pristojalo ni onomu komu pisah ni meni koji sam pisal, budući mi draga bila vasma istina u svemu, i toliko veće, zašto tko godi bi čteći poznal da su riči novo složene i izmišljene, mogal bi po tom verovati i daržati da je i sve ostalo ono s lažom složeno i izmišljeno. Zatim jošće vim da zna tvoja milost kakono Latini darže (pravo i dostojno) historiju za rič istinu, jere joj stavljeno jest ime od one riči koja se zove histor, ča zlamenjuje vidin'je ali poznan'je, a to zač nitkor ini ne piše tej stvari nego tko jih je vidio i poznao. Tako ti i mi i sve strane našega jezika (koji se meju svimi ostalimi na svitu najveći broj i nahodi) darže i scine bugarsčice za stvari istine, brez sumnje svake, a ne za lažne kako su pripovisti nike i pisni mnoge. Zato ovo budi odgovor moj i tebi i svim inim koji sam sa svom moćju (kako sam umil najbolje) izpisal sve ono ča je Paskoj i Nikola bugaril i spival; koje stvari ali su se oni od druzih naučili ali druzi od njih, toj meni ništore ni daje ni odnosi i ako ćeš da ti povim ono ča se meni mni, dim ti da je veće prilično k istini da su se oni od druzih naučili nego druzi od njih, a to jere su oni ribari i ljudi od mora koji, brodeći se nigda s ovim a nigda s onim, ništo su od ovoga a ništo od onoga slišali i s pomnjom slišajući naučili. Ino mi ne ostaje da reku za sada nego da ti se u svemu priporučujem i da želim svaki tvoj napridak i počten'je i čast kako sam želio vasdakrat.

U Starom Hvaru na dvadeset dan miseca oktobra, sedmoga godišća od spasen'ja varhu tisuća pet sat i pedeset.

Petre Hektorović
istomu gospodinu Mikši Pelegrinoviću

Evo ti šalju, kripostni i naredni gospodine Mikša, oni sarbski način (ovdi zdolu upisan) kojim je Paskoj i Nikola svaki po sebi bugarsčicu bugario i tokoje način od one pisni *I kliče devojka*, koju su obadva zajedno pripivali.

³⁷
*V stárom Hluáru na duádeset dán mifeča octobra, sedmo
ga godiscchia od spásenya, uarhu tisuchia pět sát i pet
desět.*

PETRE HECTOROVICH ISTOMY GOSPODI-
NV MICHSCI PELEGRINOVICHIV.

EVoti scagliu Cbripostni i náredni Gospodine Mi-
chscá, oni Sarbschi nácin (oudi zlólu upisan) Choyimá
ye Paschoy i Nichola sfacht po sebi bugarscchiču buga-
rio, Itochóye nácin od oné pisni *I chlice Deuoycha:*
Choyusú obadua zayeduo pri piuali.

B V G A R S C C H I C A .

Chadamife radosane uoyevoda od digliasce,
Od suoyegá grada dínoga siuerina
Cestomise radosaf na siuerin obzirafce,
Teretomi onacho bellu gradu besiyafce

K

Ouomite ostaugliam belli gradn sine rine
Moy dšni grade
: *Neznam uechie uyuluc, neznam uechie, uidisc lime*

P I S A N.

Ichlice deuoy cha, Pochlice deuoy cha
Yofclice deuoy cha mladami tere giz daua,
Mlada . se. re giz daua, sabrig bel la deuoy-
eba dunaya.

PE.

Hektorovićev notni zapis bugarščice *Kada mi se Radosave vojevoda i I kliče devojka* iz prvoga izdanja djela *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine složene po Petretu Hektoroviću Hvaraninu, Venecija, 1568.*

1

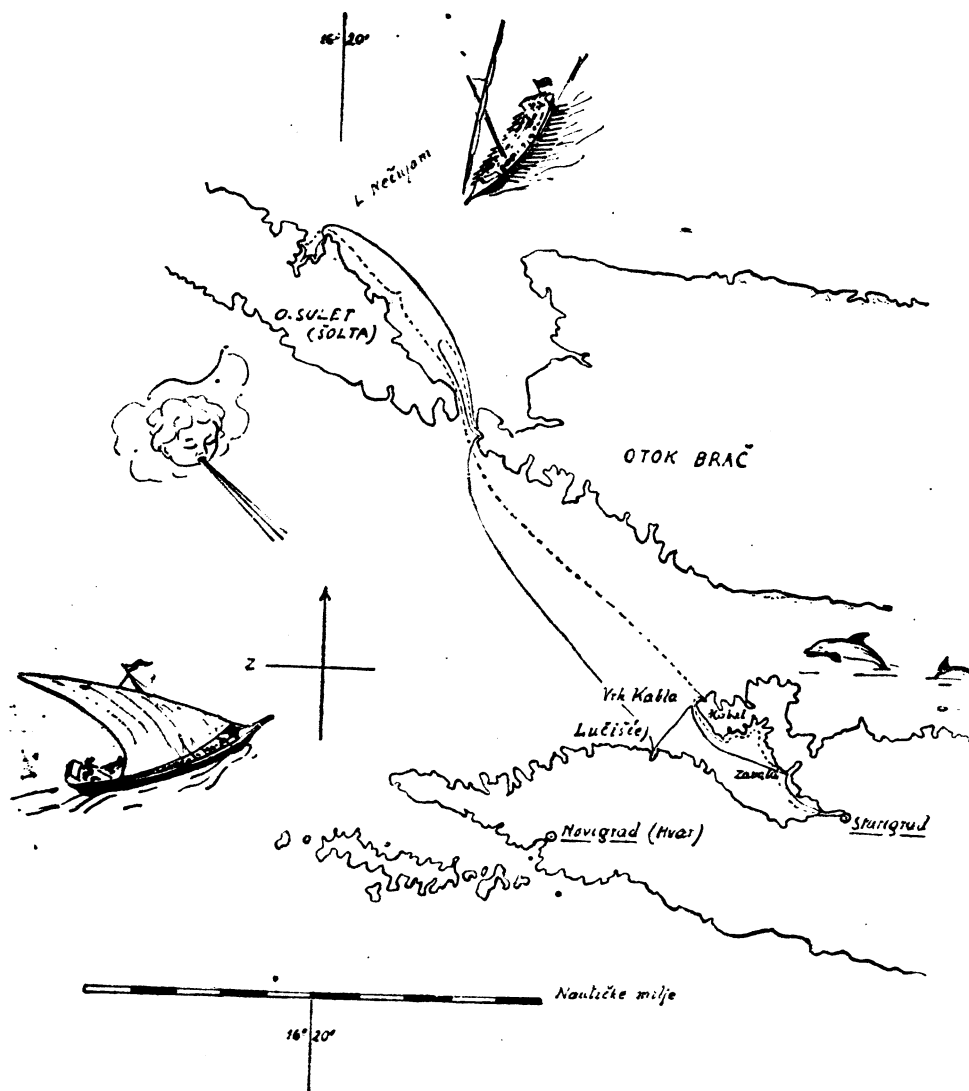
ka-da mi se Ra-do-sa-ve vo-je-vo-da o-di-lja še.
od svo-je-ga gra-da div-no-ga Si-ve-ri-ri-a
če-sto mi se Ra-do-sav na Si-ve-rin ob-zi-ra-še,
te-re to mi o-va-ka be-lu gra-du be-si-ja-še:
o-vo mi te o-stav-ljam, be-li gra-du Si-ve-ri-ne,
moj div-ni gra-de ne-znam ve-će vi-ju li te,
ne znam ve-će, vi-diš li me.

2

J kli-će de-voj-ka, po-kli-će de-voj-
ka još kli-će de-voj-ka mla-dami te-
-re giz - - - da - va, mla-da te -
-re giz - da - va, sa brig be-la de-voj-ka du-na-ja.

Suvremena transkripcija Hektorovičeva notnog zapisa (Lovro Županović)

Karta Hektorovićevog putovanja

Karta puta. Puna crta (—) znači put u smjeru polaska, isprekidana crta (- - -) znači put kod vraćanja

RJEČNIK

- ali** - ali, ili, nego
atubaša (tur.) - hrabri paša (v. **baša**)
arbor (lat.) - jarbol
arbun (tal.) - vrsta morske ribe
argutla (lat.) - držak kormila
- bad** - greben
bantuz - čašica za puštanje krvi
barziti - brzati, žuriti
barže - zar
baša (tur.) - turski glavar, starješina
baščina - očevina, domovina
bazd (bazda) - bazga, zova
bičak - škljoca, britva, tj. svinut nožić, složen u koricama
bigati - bježati
bilig - znak, znamenje
blazina - jastuk
bljusti, bljudem - čuvati, paziti
bo - jer
bokara (tal.) - vrč; drvena čaša
boliti se - trpjeti
brašnenica - jelo, hrana
brašno - hrana, jelo
brez - bez
broditi se - ploviti, prelaziti
bucati - činiti buku udarajući u more posebnom spravom, **pobukom** (v.) ili **bucalom**
bud - da, ako, kad
buklija - čutura
bus - šimšir, zelenika
- cić (cića)** - zbog; radi
cka - daska
ckvarn (gen. **ckvarni**) - mrlja
- čarnorep** - crnorep, ušata (vrsta ribe)
čarn - crn
čepris - čempres
čestit - sretan
črida - niz; jato riba
čtiti - čitati
čtovat - častiti
čudan - divan; vrijedan čudenja
čujaše - čudaše, od **čuditi se**
- čuju se** - osjećam se
čuti - čuvati; bdjeti
- dake** - dakle
darvarica - spremište za drva
daržava - posjed; kraj
davori - jao; općenito uzvik
dažjevica - kišnica
der - sve do
diliti se - rastati se, poći
dim - v. **diti**
diti (prez. **dim**) - govoriti, kazati, reći
divstvo - nevinost, djevičanstvo
dogodati se - događati se
dolika - dolje
domodar - domaćin
domom - kući
došad - došavši
drozak (gen. **drozga**) - vrsta ribe, drozd, lumbrak
drugovja - drugi put
družba - društvo
dvorno - udvorno, uljudno
- gatka** - zagonetka
glavnja - cjepanica, panj
gostara - boca, staklenka
grajski - gradski
grustiti se - gaditi se, biti mrzak
gustirna - bunar, cisterna
- hiniti** - varati, obmanjivati
hitati - loviti
hotnica - priležnica, drolja
hraniti - čuvati, spremati
huje - gore, hude
- imiti** - imati
inamo - drugamo
inude - drugdje
iskarnji - bližnji, susjed
izeti (prez. **izmem**) - uzeti, izvaditi
izgibil - smrt, propast
izmi - v. izeti
iznam - izvadišći
izplesti - izvući iz spleta, osloboditi
izvarnuti se - obraniti se

ja - v. **jati**

jajnik - slatko jelo od jaja

jame - v. **jati**

jati (prez. **jamen**) - uzeti; početi, uloviti

jazik - jezik

jeda - da li

jelsamin - jasmin, čemin

ježina - ženka morskog ježa; jestiva je njena ikra

jija - jed, bijes, gnjev

jizbina - jelo, hrana, jestvina

jizda - jezda, jahanje

jezditi (prez. **jižju**) - jezdjeti, jahati

jošće - još

jur - već

kako - kao

kami - kamen

kanjac - vrsta morske ribe

kanjčenica - sprava za lovljenje kanjaca

kapara - biljka kojoj se pupoljci ukiseljuju za začn

kaškaval (tal.) - kačkavalj, vrsta masnog ovčjeg sira

katun (rom.) - selo, kraj; pastirsko naselje

kavad, kavada (grč.) - bogata svilena gornja haljina

kî, kîno, - koji, kojino

kip - tijelo

kirižija - vozar, kočijaš koji vozi tuđu robu za kiriju

kloniti - pružiti

knjižnik - pisac

kô - kako

kolač - obli kamen koji mrežu vuče na dno mora

kom - kad

komarča - vrsta morske ribe, lovrata, podlanica

kon - kod, kraj

konik - nastamba

kopitnjak - oruđe za hvatanje kopita (školjaka)

koporati (prez. **koporem**) - micati se

kripost - snaga

kupica - čaša

lačahan - gladan

lačan - gladan

lahčina - lakoća

lantina (tal.) - vrsta jedra; motka što drži jedro

li - ali; premda, makar

ličmina - ličina, konop

liše - više, osim, iznad

liti - godinama, od **lito**

luč (gen. **luča**) - drvo što dobro gori, služi i kao svijeća

lustra - ljuska

mali - malo tko

mardav - nespretnan

medni - slatki, medeni

metati - bacati (mrežu)

metan'je - v. **metati**

milošća - milost, ljubav, ljubaznost

minovati (prez. **minujem**) - nadilaziti

minuti - izraziti mišljenje, misliti

mislidir - deder misli

misto - prostor

miščani - sugradani

mlajahti - mladahni

mlaji - mladi

mniti - misliti

množ (gen. **množi**) - mnoštvo

množati - pojačavati se

moriški (tal.) - moreški, maurski, arapski

mošnja - kesa

muškati (tal.) - muškati, vrsta grožđa i vina

nač - zašto, čemu

nadijati se - nadati se

nadvoru - vani, na otvorenom

najliše - najviše, osobito

napraviti - popraviti, urediti

naprišno - brzo, naglo

naredan - čestit, valjan; uredan; kako treba

naručati - povjeriti, reći

naslon - pomoć, oslonac

nasvaditi - oklevetati, optužiti

nenaviditi - mrziti

neslan - budalast, nespretnan

nestva - dio lovine, riba koju svaki ribar nosi kući

neumići - koji ne umiju

nezadnjen - bez dna

nici - neki, nekoji

nič - nešto

nikôko - nekoliko vremena

nizdola - prema dolje

nohat - nokat

nuti - gle

njizdo - gnijezdo

obadati - bosti

obitati (prez. **obetuju**) - obećati, zavjetovati se

obezan - obvezan

oblast - vlast

obliniti se - ulijeniti se

obonjan'je - njuh

obradi - izabrati

obsići - opsjeći

obstupiti - opkoliti

oč (oći) (prez. **ojdu**) - pustiti, otići

oddi - otkačiti

odiliti se - oprostiti se, poći

odrišen - razriješen, odgonetnut

ogar - lovački pas

ojdoše - v. **oč**

onada - onda, tada

onuje - onuda, dalje

optićiti se - umnožavati se

ostinuti - ohladnjeti

oštarje - oštrice, sječivo

otaći - otići

odkladati - izostavljati

otkle - otkad

oto - eto

otvor - u izrazu **riči bez otvora**: nejasne riječi

ozirati se - obzirati se, pogledavati

ozubatac - zubatac, vrsta ribe

padela (tal.) - tava

pagar (lat.) - vrsta morske ribe slične zubacu, tvrdoperka

pametiti - pamtiti

paprenjâk - vrsta kolača

paržina - sitni pijesak, pržina

pedipsija (grč.) - kazna

pereni - perjem iskićeni

pic - vrsta morske ribe

pića - hrana

pisačje - krupniji pijesak

pismo - knjiga

plaho - bijesno, žestoko

plav - brod

plinak - plijen

pobuk - sprava za **bucanje** (v.), na štapu

nataknut drven čunj, s izdubenim dnom, kojim se okomito udara u more, da se ribe plaše (búcalo, bucaljka)

počalo - počelo, iskon

počati - početi

počinuti - umrijeti, uginuti

počten'je - počast, poštovanje

podbujati - poticati

podivati se - pojavljivati se

pogarditi - pokuditi

pogarjen'je - pokuda, pogrđenje

pohajati - posjećivati

pohitati - primiti, uzeti

poj - pođi, hajde

pojmati - prihvaćati

pokojan - miran

pomen - pomnja, mar

ponišan - uznesen

popeljati - povesti, krenuti

poprićivati - prijetiti

porajati - poradati, stvoriti

poskitati - pružiti, darovati

pospîh - hitnja, žurba

postati - stajati, zadržavati se

postupati - slijediti

pošad - pošavši

potan - znojan

potarpiti - počekati; **malo potarpivši** - nešto kasnije

potičući - trčeći

potočiti rič - progovoriti

potratiti - potrošiti

potvarjuje - potvrđuje, od **potvarditi**

poviditi - ispričati, reći

povodni - koji se mogu voditi

povoljno - rado, lako

povrat - povratak; **i da bi mi na povrate** - kad bi mi se mogao povratiti

pozabiti - zaboraviti

pozirati - gledati

prašćati - praštati; **ne prašćajući trudu** - radeći s naporom

prav u izrazu **za pravi družbene** - po društvenim običajima (Klaić)

pravdenik - pravednik

praviti - kazati, reći, govoriti

praznovati - stajati besposlen

prem - upravo, baš

prežati - motriti, vrebati

prî - prije

pričati - početi
pridisati - predahnuti
pridnji - prijašnji
prigovaran'je - razgovor, nadmetanje riječima
prihiniti - prevariti
prijati (prez. **primem**) - primiti
priklonit - naklonjen, ljubazan
priličan - sličan
pripivati - pjevati
prismac - prijesnac, kolač punjen sirom i jajima
pristanuti - prestati
pristupati - prestupati
priša (tal.) - žurba, brzina
pritač - priča, gatka
pritanko - potanko, mudro, umno
pritanj - konop kojim ribar drži mrežu
procip - vrsta sira
prolitati - prolijetati
prostriti - prostrijeti
prošćen'je ispitati - oprostiti se
prudan - koristan
pruditi - koristiti
psost - pogrda, psovka
put - koža
putju - bludno

rapa - rupa, škrapa
razčiniti - razrušiti, uništiti
razgovor - zabava, utjeha
razjagmiti - oplijeniti, rastjerati
razlik - različit, raznolik
razpravljati se - razodijevati se
rebčar - nastamba za vrapce
režljiv - koji reži, pakostan
ribanje - lov na ribe
riti - reći
riti - kopati, obrađivati
roditetji - svojta
rojen - rođen
ručati, ručiti - doručkovati
rugljiv - porugljiv

sad - vrt, voćnjak, nasad; mali vinograd
sadra, sadrina - šupljikavo kamenje
saj - ovaj
sajen - saden
salpa - vrsta morske ribe
sarce - srce

sežanj - hvat, mjera za dužinu
shoditi se - sastajati se
shrana - shranica, čuvanje, pohrana
shraniti - sačuvati
siditi - sjediti; dangubiti
sinca - sjena
skazati - pokazati, ukazati
skončan'je - smrt
skrabijica - posudica, kutijica
skrača - škrapa, stijena
skupost - škrtost
skut - krilo u jedra, jedro
slačati - zaslađivati
slajati - v. **slačati**
smarsit - izbrisati, uništiti
smiriti - namjeriti, pogoditi
smorac - vjetar koji puše s mora, maestral
snititi - potpaliti, podjariti; **snititi se ričmi** - posvađati se
spametljiv - pametan, mudar
sprid - sprijeda
spuniti - ispuniti, izvršiti
sredan - sreden, valjan
sta - su (dual glagola **jesam**)
stan - kuća, dom
stanovit - postojan, siguran
stanjica - put, staza
starati se - brinuti se
stargati (prez. **staržem**) - strgati, strugati
stati - prestati; sresti
statira - vaga s pomičnim utegom (kantar)
stéći - stojeći
stirati - ríbat
stoka - stečevina
straćati - trošiti
subaša (tur.) - zamjenik **baše** (v.)
surgati plav - usidriti brod
svada - svađa, prepirka
sviditi se - uvjeriti se
svist - svijest
svít - svijet
svít - svjet, savjet
svoziti - prevaliti vozeći

šarag (gen. **šarga**) - pagar, vrsta morske ribe
šćediti - štedjeti
ščítak - štitak, mali štit
škarpina - škrpina, vrsta morske ribe
šmigati - šuljati se

taknutje - opip
tamariš - tamaris, metljika
tančina - oštroumnost, domišljatost
tarpeza - stol
tarsje - trsje, lozje
tašč - prazan, gladan
taščad (gen. **taščadi**) - taština; **u taščadi** - uzalud
taščina - taština
teći - trčati
teg - napor, težina
tekući - v. **teći**
težan'je - rad, napor
težiti zemlju - obrađivati zemlju
timun (tal.) - kormilo
tiskno - oskudno
toje - također
tôka - tolika
tokoj - također
totu - tu
trata (lat.) - ribarska mreža potegača
tratiti - trošiti
travina - busen trave za plašenje riba pri ribarenju
tretom - treći put
trilja - barbun, trlja, vrsta morske ribe
trujan'je - rad, napor
triska - buka, treska
tučan - mastan, debeo
turta - neko slatko brašneno jelo; danas se tako na Hvaru zove glava kruha
učtovati - častiti
ufan stati - biti uvjeren
ugajati - odgonetati
ugarci - ugorci, ogrci, morski pužići
ujati - uhvatiti
ujimati se - ustručavati se
ujti - pobjeći
ulizši - uljezavši, od **ulisti**
umeten - smućen
umiš - umješan, vješt
umin'je - umijeće
uprašati - pitati
usilan - silovit
uvistiti se - obavijestiti se, shvatiti
uvrijen'je - povreda
uzdaržati - posjedovati
uzgoru - gore

vadriti - udariti
vaju - gen. duala zamj. **vi** - vaš, vas
varh - vrh (prijedlog)
vartal - vrt
vaščina - pogrda, sramota
vazdakrať - uvijek
vazeti - uzeti
već, veće - više
velju - velim (stari oblik prezenta)
veruga - lanac
vid, vide - baš, istina je
viditi se - činiti se
viditi - znati
vim - znam, prezent glagola **viditi**
višć - vješt
vite - znate, v. **viditi**
vrana - vrsta morske ribe
vred - odmah
vuhliti - laskati, lisičiti
zabaviti - prigovoriti
zabiti, zabudu - zaboraviti
zacić - poradi, zbog
začinjati - pjevati
zaditi - škoditi
zagrubiti - zamjeriti se, sagrješiti
zatišan - suvišan
zaman'je - uzalud
zamirati - poštovati, častiti
zarčeći - gledajući
zasloniti - zaštititi
zastupiti - obraniti
zavijati - zavidati
zdila - zdjela
zgajati - ugadati
zgar - odozgo
zgoditi - ugoditi
zlamen - znak
zlat - zlatan
zlohodnik - razbojnik, lupež
zlorušan - u zlom ruhu, loše odjeven
zoriti - paziti, gledati
žafrañ - šafran
žaja - žeda
žara - zemljan sud za spremanje ulja
ždrib - žlijeb
žeja - žeda
žilj (tal.) - ljiljan
žitak - život

živin'je - življenje, život
župa - kraj, krajina